

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

(повне найменування вищого навчального закладу)

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

(назва факультету)

Кафедра українознавства

(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

Тема: «Культурно-дозвіллева комунікація підлітків у сучасному українському місті (на прикладі м. Харків)»

Виконала: студентка IV курсу

група ОКУ-43

спеціальність: 034 Культурологія

(шифр, назва спеціальності)

Освітня програма: Урбаністичні студії

Бабаєва М. О.

Керівник к. арх., доц. Снітко І. А.

Рецензент к.і.н, доц. Олешко Н. П.

Підсумкова оцінка: за національною шкалою:

кількість балів: _____

Підпис керівника _____

Кваліфікаційну роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № 1 від 14 червня 2025 р.

Голова Екзаменаційної комісії _____

(підпис)

Лисенкова В. В.

(прізвище та ініціали)

м. Харків – 2025 рік

АНОТАЦІЯ

Бабаєва М. О. Культурно-дозвілєва комунікація підлітків у сучасному українському місті (на прикладі Харкова)

Бакалаврська робота присвячена дослідженню культурно-дозвілєвої комунікації підлітків у місті Харкові. У роботі розглянуто теоретичні основи поняття дозвілля та особливості формування підліткових інтересів, а також проаналізовано функціонування культурно-дозвілєвих просторів в українському урбаністичному контексті. Особливу увагу приділено впливу воєнного стану на зміни в комунікативних практиках молоді та трансформацію міського дозвілля. На основі польового дослідження, що включало анкетування підлітків, визначено ключові проблеми доступності та привабливості культурного середовища для молоді в Харкові. Запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення культурно-дозвілєвої інфраструктури міста з урахуванням потреб підлітків у кризовий період.

Ключові слова: підлітки, дозвілля, культурна комунікація, Харків, урбаністика, воєнний стан, публічний простір.

ANNOTATION

Babaieva M. O. Cultural and Leisure Communication of Teenagers in a Modern Ukrainian City (a Case Study of Kharkiv)

This bachelor's thesis focuses on the study of cultural and leisure communication among teenagers in the city of Kharkiv. The research examines theoretical foundations of leisure and the formation of adolescent interests, as well as the functioning of cultural and leisure spaces in the Ukrainian urban context. Particular attention is paid to the impact of martial law on changes in youth communication practices and the transformation of urban leisure. Based on field research, including a survey of teenagers, the study identifies key issues of accessibility and attractiveness of the cultural environment for youth in Kharkiv. The work offers practical recommendations for improving the city's cultural and leisure infrastructure in accordance with the needs of teenagers during times of crisis.

Keywords: teenagers, leisure, cultural communication, Kharkiv, urbanism, martial law, public space.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПІДЛІТКІВ	6
1.1. Поняття культурно-дозвілєвої комунікації	6
1.2. Аспекти формування інтересів підлітків	8
1.3. Роль культурно-дозвілєвих просторів у житті підлітків	12
1.4. Зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків ..	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I	25
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ПРОСТОРІВ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ У М. ХАРКОВІ	28
2.1 Потенціал культурно-дозвілєвих просторів м. Харкова.....	28
2.2 Сучасні тренди у створенні молодіжних культурних платформ м. Харкова	33
2.3 Аналіз просторів для підлітків в українських містах: проблеми та виклики	38
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	52
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:	56
ДОДАТКИ	61

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний розвиток міст України відбувається в умовах значних соціально-економічних трансформацій і викликів, спричинених війною. Ці події особливо впливають на підлітків як соціальну групу, яка перебуває в процесі активного формування ідентичності, соціалізації та інтеграції у суспільне життя. Харків, одне з найбільших міст України, сьогодні є не лише освітнім і культурним центром, а й містом, що зазнає руйнувань та соціальних потрясінь у зв'язку з бойовими діями. Це створює нові виклики для організації безпечного культурного середовища й забезпечення підліткам можливостей для дозвілля та комунікації.

У цьому контексті дослідження культурно-дозвілєвої комунікації підлітків Харкова є вкрай актуальним. Воно дозволяє виявити, як у сучасних кризових умовах підлітки адаптуються до нових реалій, шукають простори для творчого самовираження, комунікації та соціальної підтримки. Культурно-дозвілєва діяльність стає важливим ресурсом стабілізації емоційного стану підлітків, сприяє зміцненню соціальних зв'язків і формуванню активної громадянської позиції.

Таким чином, питання забезпечення доступу підлітків до культурно-дозвілєвого середовища набуває особливої ваги для міського розвитку Харкова у воєнний та післявоєнний періоди.

Об'єкт дослідження: культурно-дозвілєва комунікація підлітків у сучасному українському місті.

Предмет дослідження: форми, механізми та простори культурно-дозвілєвої комунікації підлітків у місті Харкові, їхня роль у соціалізації молоді в умовах війни.

Мета дослідження: вивчити особливості культурно-дозвілєвої комунікації підлітків у Харкові, проаналізувати сучасні виклики в організації

культурно-дозвілєвого середовища та визначити перспективи розвитку культурних просторів для молоді в умовах війни.

Завдання дослідження.

- Узагальнити теоретичні підходи до вивчення культурно-дозвілєвої комунікації підлітків.
- Проаналізувати існуючі дослідження культурно-дозвілєвого середовища молоді у містах України та за кордоном.
- Дослідити потреби та інтереси підлітків Харкова у сфері дозвілля.
- Виявити роль культурно-дозвілєвих просторів у соціалізації підлітків у Харкові в умовах війни.
- Сформулювати рекомендації щодо розвитку культурно-дозвілєвого середовища для підлітків у Харкові з урахуванням викликів воєнного стану.

Наукова новизна. Дослідження є одним із перших, що аналізує культурно-дозвілєву комунікацію підлітків Харкова у контексті сучасної воєнної ситуації. У роботі запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення культурно-дозвілєвих просторів, які сприятимуть соціалізації, підтримці та психологічній стабільності молоді.

Методика дослідження. У дослідженні застосовано комплексний підхід, що поєднує як теоретичні, так і емпіричні методи. Аналіз і узагальнення наукової літератури дали змогу сформулювати теоретичне підґрунтя дослідження, окреслити ключові поняття, проаналізувати існуючі наукові підходи до вивчення культурно-дозвілєвої діяльності та соціальної комунікації підлітків. Емпіричні методи включали опитування та напівструктуровані інтерв'ю з підлітками м. Харкова з метою з'ясування їхньої участі в культурно-дозвілєвих практиках, виявлення актуальних потреб, інтересів і викликів у сфері дозвілля. Додатково застосовувалося спостереження за діяльністю культурних просторів для фіксації реальних форм і моделей взаємодії підлітків у цих середовищах. Порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду організації молодіжного дозвілля дав

змогу виявити ефективні практики, які можуть бути адаптовані до українського контексту, зокрема до умов Харкова в період війни. Метод системного аналізу був застосований для комплексного вивчення чинників, що впливають на розвиток культурно-дозвіллевої комунікації підлітків у кризових умовах, і дозволив визначити взаємозв'язки між соціальними, культурними та інфраструктурними елементами цієї сфери.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для вдосконалення підходів до організації культурно-дозвіллевого середовища для підлітків у місті Харкові, зокрема в умовах війни та післявоєнного відновлення. Зібрана емпірична інформація про потреби, інтереси та бар'єри участі молоді в культурному житті може стати основою для формування цільових програм підтримки підлітків у сфері дозвілля, а також для створення безпечних і доступних культурних просторів. Запропоновані рекомендації можуть бути використані органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, працівниками культурних установ, освітянами та фахівцями у сфері молодіжної політики для розвитку ініціатив, спрямованих на соціалізацію, емоційну підтримку та активну громадянську участь підлітків. Крім того, результати дослідження можуть бути корисними для реалізації освітніх та культурно-просвітницьких проєктів, що сприяють інтеграції молоді в суспільне життя міста, формуванню цінностей солідарності, творчості та взаємодопомоги в умовах суспільної нестабільності.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Перший розділ присвячений теоретичним основам дослідження культурно-дозвіллевої комунікації підлітків.

У другому розділі представлений аналіз особливостей організації культурно-дозвіллевих просторів у містах, зокрема досвід України та зарубіжних країн.

У третьому розділі увага зосереджена на сучасних викликах і перспективах розвитку культурно-дозвілєвої комунікації підлітків у Харкові в умовах війни.

Загальний обсяг роботи становить 63 сторінки.

Основні положення та частину отриманих результатів дослідження було успішно апробовано на 87-й Міжнародній науковій конференції студентів Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (МОН України), яка відбулася 07–11 квітня 2025 року в м. Харкові. Назва доповіді: «Роль молодіжних центрів у культурно-дозвілєвій комунікації підлітків Харкова».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

1.1. Поняття культурно-дозвіллевої комунікації

Культурно-дозвіллева комунікація є важливим соціокультурним феноменом, що відіграє значну роль у формуванні особистості підлітків, сприяючи їхній соціалізації, розвитку соціальних компетенцій і залученню до культурних практик. У сучасних українських містах, особливо в умовах воєнного стану, коли багато звичних форм спілкування та взаємодії порушені, культурно-дозвіллева комунікація стає не лише джерелом дозвілля, а й інструментом підтримки психологічного здоров'я, формування громадянської свідомості та соціальної згуртованості підлітків.

Сутність поняття «культурно-дозвіллева комунікація» у наукових працях визначається як форма соціальної взаємодії, що реалізується в межах організованої або стихійної дозвіллевої діяльності й спрямована на обмін культурними цінностями, смислами та емоціями. Н. В. Кочубей у своїй монографії наголошує, що культурно-дозвіллева діяльність дітей та підлітків є не лише елементом відпочинку, а й важливим чинником формування моральних установок, соціальних орієнтирів та культурної ідентичності [16, с. 34]. Її підхід підкреслює взаємозв'язок між культурно-дозвіллевою активністю та соціалізацією особистості, що особливо актуально для підлітків як вікової групи, яка перебуває в активному пошуку соціальних ролей і власного місця в суспільстві.

З точки зору М. Б. Данилевського, культурно-дозвіллева комунікація є комплексом дій, спрямованих на організацію змістовного дозвілля, що передбачає не тільки розваги, а й елементи освіти, розвитку творчих здібностей і формування громадянської позиції [8, с. 18]. Його бачення акцентує увагу на виховному

потенціалі культурно-дозвіллевої діяльності, яка, на його думку, має бути системною та інтегрованою у загальну соціально-культурну політику міста.

У дослідженнях Н. М. Флегонтової поняття культурно-дозвіллевої комунікації конкретизується через освітній і соціальний аспекти. Вона розглядає її як процес формування у молоді потреби у спілкуванні, розвитку інтересів до культурних цінностей та соціально значущих активностей [41, с. 30]. Флегонтова наголошує, що ефективна культурно-дозвіллева діяльність має бути орієнтована на підтримку соціально активної особистості, здатної до творчої взаємодії та критичного мислення.

Важливим аспектом сучасного трактування поняття культурно-дозвіллевої комунікації є її інтеграція в цифровий простір. Як зазначає О. І. Хмара, підліткова аудиторія активно використовує віртуальні платформи для організації дозвілля, що зумовлює трансформацію традиційних форм культурної взаємодії [42, с. 45]. Цифрові технології надають можливість брати участь у культурних заходах дистанційно, що в умовах війни й небезпеки в публічному просторі стає однією з основних альтернатив для забезпечення безперервності культурного процесу. Онлайн-платформи, соціальні мережі, інтерактивні ресурси розширюють можливості підлітків щодо участі у культурному житті міста навіть у надзвичайних ситуаціях.

Особливої уваги заслуговує специфіка організації культурно-дозвіллевої комунікації в умовах Харкова, що перебуває під постійною загрозою воєнних дій. Тут культурно-дозвіллева діяльність не лише сприяє соціалізації молоді, а й виконує роль інструменту психологічної реабілітації та підтримки. Культурно-дозвіллеві простори у Харкові, згідно з дослідженнями А. Р. Грищука, часто адаптовані до кризових умов: частина з них функціонує у вигляді мобільних хабів або онлайн-платформ, а заходи спрямовані на інтеграцію елементів арт-терапії, соціальної взаємодії та навчання [6, с. 60].

Також варто зазначити, що в умовах Харкова культурно-дозвіллева комунікація набуває не лише розважальної, а й громадянсько-патріотичної спрямованості. Підлітки залучаються до волонтерських ініціатив, культурних проєктів, спрямованих на підтримку переселенців, збереження культурної спадщини міста, організацію благодійних заходів. Цей формат комунікації сприяє формуванню активної громадянської позиції та відповідальності за майбутнє своєї громади.

1.2. Аспекти формування інтересів підлітків

Формування інтересів підлітків є однією з найважливіших складових їхнього соціального та культурного розвитку, що значною мірою визначає зміст дозвіллевої діяльності цієї вікової категорії. Інтереси підлітків виступають ключовим мотивуючим чинником у виборі форм проведення вільного часу, а отже, впливають на їх соціальну поведінку, включеність у суспільні процеси, рівень культурної компетентності та здатність до самореалізації. Сьогодні, в умовах трансформаційних процесів в українському суспільстві, викликаних війною, питання формування інтересів підлітків набуває ще більшої актуальності, оскільки культурно-дозвіллеві практики стають простором психологічної підтримки, стабільності та збереження ідентичності.

Н. В. Кочубей зазначає, що формування інтересів підлітків тісно пов'язане з особливостями соціального середовища, у якому вони перебувають, а також зі специфікою впливу основних інститутів соціалізації, таких як сім'я, школа, ровесникове оточення [16, с. 89]. На її думку, саме в період підлітковості особистість активно шукає власне місце в соціумі, що відображається у прагненні брати участь у різних формах діяльності, включно з дозвіллевою. Культурно-дозвіллева діяльність, як підкреслює дослідниця, має забезпечувати можливості

для задоволення пізнавальних, естетичних, комунікативних, творчих потреб підлітків.

Важливу роль у формуванні інтересів підлітків відіграють соціально-економічні умови, у яких вони проживають. М. Б. Данилевський зазначає, що доступність культурно-дозвілєвих ресурсів, фінансова забезпеченість сімей, наявність вільного часу й безпечного середовища суттєво впливають на характер інтересів молоді [8, с. 55]. У містах України, зокрема у Харкові, який перебуває під постійними воєнними загрозами, умови організації культурно-дозвілєвих заходів для підлітків є складними, що, однак, стимулює появу альтернативних форматів взаємодії: волонтерські молодіжні центри, онлайн-простори, віртуальні культурні події.

Н. М. Флегонтова наголошує, що сучасний підліток прагне до участі в таких видах діяльності, які відповідають його власним уявленням про престижність, сучасність і приналежність до певної соціальної групи [41, с. 119]. Формування інтересів багато в чому залежить від можливості підлітка проявити себе, отримати визнання серед однолітків, знайти однодумців. Саме тому інтерактивні, креативні форми дозвілєвої діяльності, що передбачають самостійність, ініціативність і творче самовираження, набувають дедалі більшої популярності. Особливо це стосується молодіжних просторів Харкова, де підлітки реалізують себе у волонтерських проєктах, організують мистецькі заходи, беруть участь у тренінгах і воркшопах, спрямованих на підтримку громад.

Л. М. Масол зазначає, що формування культурних інтересів підлітків сприяє розвитку національної ідентичності, патріотичних почуттів, що є особливо важливим у контексті сучасної України [19, с. 22]. Участь у культурних заходах, ознайомлення з національними традиціями та цінностями через творчість і мистецтво сприяє укоріненню відчуття причетності до своєї країни, що підтримує молодь у складних умовах воєнного стану. У Харкові такі практики реалізуються в рамках програм культурних хабів, де проводяться патріотичні

квести, мистецькі пленери, виставки, що залучають підлітків до процесів збереження культурної спадщини.

Соціологічні дослідження Л. Г. Сокурянської вказують на важливість впливу мікросередовища на вибір дозвіллевих практик підлітків [34, с. 75]. Вона наголошує на значущості ровесникового спілкування, де інтереси підлітків формуються завдяки наслідуванню моделей поведінки, прийнятих у певній групі. В умовах Харкова формуються нові молодіжні спільноти, що ґрунтуються на спільному досвіді війни, волонтерства, підтримки переселенців, що, своєю чергою, створює нові культурно-дозвіллеві практики, орієнтовані на взаємодопомогу, солідарність і співпрацю.

Н. Г. Грабар акцентує на тому, що стрімкий розвиток цифрових технологій значно змінив картину дозвілля підлітків, перенісши багато форм взаємодії у віртуальний простір [5, с. 66]. У Харкові, де безпекова ситуація часто унеможлиблює проведення офлайн-заходів, підлітки активно залучаються до онлайн-семінарів, освітніх вебінарів, відеомарафонів, що дозволяє підтримувати їхню соціальну активність і задовольняти пізнавальні й творчі потреби. Разом з тим авторка застерігає про ризики ізоляції й інформаційної залежності, тому важливо підтримувати баланс між віртуальною і реальною взаємодією.

Н. В. Сергєєва вказує на потребу особливої уваги до підлітків, які належать до соціально вразливих груп, зокрема дітей переселенців і тих, хто пережив травматичний досвід війни [31, с. 77]. Формування інтересів таких підлітків потребує комплексного підходу, що включає соціально-психологічну підтримку, залучення до терапевтичних програм, культурних і мистецьких ініціатив, що сприяють емоційному відновленню. У Харкові подібні програми активно впроваджуються на базі молодіжних центрів, зокрема хабу «Lighthouse», де організовуються арт-терапевтичні заходи, зустрічі з психологами, групові творчі майстерні.

О. І. Хмара підкреслює, що сучасна масова культура є вагомим чинником формування інтересів підлітків [42, с. 99]. У Харкові молодь активно залучена до культурно-дозвіллевих практик, пов'язаних із популярною музикою, стріт-артом, вуличними перформансами, що відображає їх прагнення до самовираження та пошуку нових форм культурної комунікації. Організація культурних заходів, таких як вуличні фестивалі, творчі конкурси, тематичні вечори, сприяє формуванню позитивної самооцінки, розвитку соціальних навичок і здатності до співпраці.

А. Р. Грищук наголошує на важливості інклюзивності у процесі формування інтересів підлітків, оскільки різні категорії молоді мають специфічні потреби й можливості [6, с. 107]. Підлітки з інвалідністю, діти переселенців, молодь з малозабезпечених сімей потребують особливих підходів, що передбачають доступність інфраструктури, адаптацію програм і залучення кваліфікованих фахівців. У Харкові подібні практики реалізуються в рамках програм міських бібліотек, культурних центрів і громадських організацій.

Т. О. Окушко зазначає, що важливим чинником у формуванні інтересів підлітків є залучення їх до процесу планування й реалізації культурно-дозвіллевих програм [24, с. 61]. Досвід Харкова демонструє, що молодь, яка бере активну участь у розробці власних проєктів, відчуває більше задоволення від результатів, формує відповідальне ставлення до спільної діяльності та проявляє вищий рівень ініціативності.

У дослідженні Федорової О. В. акцентується увага на тому, що в умовах війни важливою є не лише організація дозвілля підлітків, а й створення можливостей для розвитку лідерських якостей та громадянської активності [40, с. 139]. Молодіжні ініціативи в Харкові демонструють приклади, коли підлітки стають організаторами волонтерських акцій, благодійних заходів, інформаційних кампаній, спрямованих на підтримку ВПО та військових.

Прокопенко О. І. підкреслює значення партнерства між органами місцевої влади, громадськими організаціями та міжнародними фондами у створенні культурно-дозвіллевих програм для підлітків [28, с. 85]. Він наголошує, що саме завдяки спільним зусиллям вдалося організувати на території Харкова безпечні простори для дозвілля молоді в умовах воєнного стану.

Офіційна «Стратегія розвитку молодіжної політики України на 2021–2030 роки» визначає формування культурних інтересів підлітків як один із пріоритетних напрямів державної політики у сфері молоді [35]. Стратегія передбачає розвиток молодіжних центрів, створення умов для культурного самовираження, підтримку громадянських ініціатив підлітків, що реалізується й у Харкові через партнерські програми за підтримки міжнародних донорів.

Звіт Українського культурного фонду за 2022 рік демонструє, що Харків залишається активним учасником культурних проєктів, незважаючи на воєнні дії [14]. УКФ підтримує програми, спрямовані на збереження культурної спадщини, розвиток молодіжного лідерства та реалізацію інклюзивних культурних практик.

Згідно зі звітом UNICEF про становище дітей і молоді в Україні у 2022 році, підлітки в зонах активних бойових дій, зокрема в Харкові, особливо потребують культурно-дозвіллевих програм, які забезпечують психосоціальну підтримку, знижують рівень стресу й сприяють соціальній інтеграції [55, с. 57].

1.3. Роль культурно-дозвіллевих просторів у житті підлітків

У сучасних умовах культурно-дозвіллеві простори відіграють ключову роль у житті підлітків, виконуючи функції не лише організації вільного часу, а й соціалізації, інтеграції та психоемоційної підтримки. Підлітковий вік є надзвичайно важливим етапом у становленні особистості, коли формується система цінностей, соціальні орієнтири, відчуття приналежності до суспільства. Саме тому доступ до якісних і безпечних культурно-дозвіллевих просторів

суттєво впливає на розвиток особистості підлітка, його громадянську позицію та здатність до самореалізації.

На мою думку, в умовах сучасної України, зокрема міста Харкова, де підлітки живуть у стані постійної напруги через війну, культурно-дозвіллієві простори набули нового, стратегічно важливого значення. Вони виконують не лише функцію організації дозвілля, а й стають місцем психологічного розвантаження, отримання соціальної підтримки та збереження зв'язку з однолітками. Саме в таких просторах підлітки мають можливість відчутти себе частиною спільноти, що особливо важливо в умовах вимушеної соціальної ізоляції та постійних загроз.

За визначенням Н. В. Кочубей, культурно-дозвіллієві простори є середовищем соціалізації, де підлітки опановують соціальні ролі та здобувають необхідний для життя у суспільстві досвід [16, с. 93]. Однак, на відміну від формального освітнього середовища, саме дозвілля надає підліткам можливість самостійно обирати активності, які відповідають їхнім інтересам та потребам. У Харкові такі простори, наприклад, молодіжний хаб «Lighthouse», надають підліткам можливість обирати власні напрями діяльності: хтось захоплюється малюванням, хтось бере участь у тренінгах із лідерства чи волонтерських проєктах.

М. Б. Данилевський підкреслює, що культурно-дозвіллієві простори створюють умови для розвитку соціальних компетентностей і навичок комунікації, формують відповідальність і лідерські якості [8, с. 61]. На мою думку, у сучасному Харкові ці простори стають ще й місцем формування громадянської позиції. Підлітки активно залучаються до ініціатив, спрямованих на допомогу внутрішньо переміщеним особам, організацію гуманітарних заходів, підтримку українських військових. Так, за підтримки місцевих громадських організацій підлітки беруть участь у благодійних концертах, ярмарках і флешмобах, які сприяють зміцненню почуття єдності.

Н. М. Флегонтова звертає увагу на виховний потенціал культурно-дозвіллевих просторів, які сприяють формуванню цінностей гуманізму, солідарності, відповідального ставлення до суспільства [41, с. 102]. Особисто я вважаю, що в умовах війни такі простори стають своєрідними «островами безпеки», де підлітки можуть не лише розвивати власні таланти, а й зберігати віру в суспільство й майбутнє країни.

У Харкові діє низка ініціатив, які варто навести як приклад ефективної роботи культурно-дозвіллевих просторів у період війни. Однією з них є проєкт «Платформа громадських ініціатив», у межах якого підлітки беруть участь у воркшопах із кіно-, фото- та аудіовиробництва, створюють власні медіапроєкти, спрямовані на популяризацію культури Харкова та документування історій війни. Цей приклад демонструє, як дозвілля стає не лише змістовним, а й корисним для суспільства.

Федорова О. В. підкреслює, що молодіжні хаби та культурно-дозвіллеві простори в умовах війни перетворилися на осередки підтримки психоемоційного стану підлітків, формування соціальної взаємодії та взаємопідтримки [40, с. 140]. На мою думку, це надзвичайно важливий аспект, оскільки втрата звичних форм спілкування та навчання через безпекові ризики змушує шукати нові способи інтеграції підлітків у соціум.

Прокопенко О. І. вказує на необхідність ефективної співпраці між владними структурами, громадськими організаціями та міжнародними донорами у створенні та підтримці культурно-дозвіллевих просторів для молоді [28, с. 85]. У Харкові подібна співпраця дозволяє зберігати функціонування таких просторів навіть у складних умовах. На мою думку, саме залучення міжнародної підтримки сприяє підвищенню рівня доступності цих послуг для широкого кола підлітків.

Особливої уваги заслуговує діяльність мобільних культурно-дозвіллевих просторів, організованих у Харкові на базі бібліотек та освітніх центрів. Завдяки цим ініціативам підлітки мають доступ до інтерактивних заходів, майстер-класів,

тренінгів незалежно від місця проживання. На мою думку, мобільність таких просторів дозволяє ефективно реагувати на потреби підлітків, які вимушено переміщуються в межах міста або живуть у складних умовах.

Стратегія розвитку молодіжної політики України на 2021–2030 роки окреслює одним із пріоритетних напрямів розвиток культурно-дозвіллевих просторів для молоді як платформ громадянської освіти, самореалізації та інтеграції [35]. На мою думку, реалізація цієї стратегії в умовах Харкова демонструє приклад, як навіть у складних умовах війни можна забезпечити доступ до якісного дозвілля. Дані Українського культурного фонду підтверджують, що Харків залишається активним учасником багатьох культурних програм, спрямованих на розвиток молодіжних ініціатив і збереження культурної спадщини [37]. Так, наприклад, завдяки фінансуванню УКФ у Харкові реалізовано кілька мистецьких проєктів за участі підлітків, які спрямовані на створення муралів, фотопроектів і відеоартів, що піднімають питання пам'яті, ідентичності й національної гідності.

Звіт UNICEF за 2022 рік підкреслює важливість культурно-дозвіллевих просторів для підтримки психоемоційного здоров'я дітей і підлітків у зонах конфлікту [55, с. 57]. На мою думку, ці простори виконують функцію емоційної реабілітації, дозволяючи підліткам повернути собі відчуття контролю над життям, знайти нові сенси та мотивацію до розвитку. Сергеева Н. В. зазначає, що саме в умовах підвищеного стресу й травматичного досвіду культурно-дозвіллеві простори виконують роль соціальної терапії, сприяючи адаптації та нормалізації психоемоційного стану підлітків [31, с. 80]. На мою думку, саме в таких умовах Харкова ці простори набувають стратегічного значення як для стабільності громади, так і для майбутнього розвитку міста.

1.4. Зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків

Зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків є джерелом для вивчення ефективних практик, які можна адаптувати для українських міст. У багатьох країнах світу культурні простори для молоді вже давно стали важливою складовою частиною міської інфраструктури, сприяючи не тільки розвитку творчих здібностей підлітків, але й їх соціалізації, інтеграції в суспільство та формуванню активної громадянської позиції. Наприклад, у Великій Британії, особливо в Лондоні, ваша ініціатива активної підтримки з розвитку культурних центрів для молоді. Одним із прикладів є проєкт «The Young Vic Theatre», який пропонує підліткам можливість не тільки відвідувати театральні вистави, але й брати участь у театральних майстер-класах, що дозволяє розвивати творчі здібності та виражати себе через мистецтво. Проєкт також сприяє соціалізації молоді та завдяки їй інтегрується в культурне середовище міста [37, с. 102].

У Німеччині в прикладі є система культурних центрів для молоді, таких як «ЮЗ», що в буквальному сенсі служать місцями для самовираження підлітків. Вони пропонують різноманітні програми: від музичних виступів та художніх виставок до волонтерських проєктів, які можуть підліткам активно включатися в громадське життя. Важливою особливістю таких центрів є те, що вони активно співпрацюють з місцевими громадами та іншими установами, такими як школи та соціальні служби, що дозволяють забезпечити комплексний підхід до розвитку молоді. Наприклад, у Берліні культурні простори, де підлітки мають можливість створювати власні проєкти, організовувати вистави або музичні концерти, що не тільки розвиває їх творчі можливості, але й формує почуття відповідальності за своє місто [55, с. 87].

У Швеції акцент робиться на створенні інклюзивних просторів для підлітків, де кожен має можливість брати участь у культурних і соціальних заходах. Культурний центр «Ungdomens Hus» у Стокгольмі є прикладом такого простору, який пропонує різноманітні культурні заходи для підлітків, включаючи театральні

вистави, кінопокази, спортивні заходи та освітні тренінги. Крім того, цей центр активно залучає підлітків до організації заходів, що сприяють розвитку їхніх лідерських якостей і командної роботи. Центри подібного типу в Швеції створені не тільки для того, щоб забезпечити молоді доступ до культури, але й для того, щоб сприяти розвитку здорових соціальних відносин серед підлітків, попереджаючи таким чином прояви насильства та антисоціальної поведінки [4, с. 54].

У Франції є також приклади успішного використання культурних просторів для підлітків. Один з таких прикладів - проект "Le 104" в Парижі, який є культурним і творчим хабом для молоді. Проект охоплює різноманітні культурні ініціативи, починаючи від вуличних виступів та кінопоказів до театральних і танцювальних майстер-класів. Зауважимо, що ці ініціативи активно підтримуються місцевими органами влади та громадськими організаціями, що дозволяє залучати до участі в заходах підлітків з різними соціальними групами. «Le 104» також відомий своєю інклюзивною політикою, яка забезпечує рівний доступ до культурних послуг для підлітків з обмеженими можливостями або тих, хто належить до малозабезпечених верств населення [1, с. 72].

В Італії, зокрема в Римі, культурні простори для підлітків також є елементом міського розвитку. До цього контексту особливо відноситься проект "Centro Giovani", який пропонує підліткам широкий спектр культурних і спортивних заходів. Центри активно співпрацюють з місцевими школами та культурними організаціями для того, щоб організувати заходи, які будуть цікавими та корисними для молоді. Таким чином, це можуть бути виставки сучасного мистецтва, концерти молодих виконавців, а також різноманітні навчальні програми, що розвиваються у підлітках навичок роботи в командах, лідерства та управління проектами. Важливим аспектом є те, що ці простори часто інтегровані в систему соціального захисту та підтримки молоді, що дозволяє досягти кращих результатів у їх соціалізації [2, с. 110].

Загалом, зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків продуктів про важливість інтеграції таких ініціатив у ширшу соціально-культурну політику міста, а також необхідна активна співпраця між державними структурами, місцевими органами влади та громадськими організаціями. Успішні приклади з Великої Британії, Німеччини, Швеції, Франції та Італії демонструють, як культурні центри для молоді можуть не лише забезпечити їх дозвілля, а й сприяти розвитку їхніх творчих здібностей, покращенню соціальної інтеграції та формуванню позитивних громадянських установ [3, с. 98]. Зарубіжний досвід демонструє, як важливо створювати умови для підлітків, де вони можуть не використовувати лише культурну діяльність, але й розвивати свої соціальні навички, отримувати нові знання та навички, а також відчувати підтримку з боку громади та держави. Важливою частиною такого підходу є інклюзивність, яка забезпечує рівний доступ до культурних культур для всіх підлітків, незалежно від їхнього соціального становища, статі, раси чи фізичних можливостей. Крім того, в багатьох країнах активно впроваджуються програми для інтеграції молоді з особливими потребами в культурні простори, що дозволяє створити більший рівень можливостей для всіх учасників.

Культурні центри для підлітків також часто стоять платформами для розвитку лідерських якостей, що є випуском для майбутнього підлітків. Вони надають можливості для участі в заходах, що дозволяють молодим людям брати на себе відповідальність, навчатися керувати проектами та розвивати свої комунікативні можливості. У багатьох країнах, зокрема в США, існують культурні центри, які працюють за принципом «від молодих людей для молодих людей», де самі підлітки активно залучені до створення програми та її реалізації. Такі центри мають потужну підтримку з боку держави та громадських організацій, а їхній успіх базується на участі самих підлітків у розробці та управлінні культурними програмами [7, с. 88].

Важливим аспектом зарубіжного досвіду є те, що культурні простори для підлітків часто виступають платформами для діалогу між іншими культурами та соціальними групами. Це особливе значення в країнах з багатокультурними суспільствами, підрозділи з різними етнічними, культурними та соціальними групами можуть зустрічатися та взаємодіяти в межах культурних програм. Наприклад, в канадських країнах програми спрямовані на інтеграцію молоді з різними культурними групами через мистецтво, музику та театральні вистави. Вони можуть не тільки розвивати творчі здібності, але й сприяють зниженню соціальної напруги, створюючи сприятливе середовище для діалогу та взаєморозуміння між усіма частинами суспільства [9, с. 47].

Зарубіжні приклади також демонструють, як важливо створювати простори для підлітків, які не лише не можуть їх розважати, а й дають можливість активно працювати над соціальними проблемами. У Франції багато культурних центрів для молоді організують соціально орієнтовані проекти, в яких підлітки можуть брати участь у волонтерських ініціативах, таких як допомога літнім людям, екологічні дії або проекти на підтримку прав людини. Це дозволяє підліткам відчути свою причетність до більш глобальних проблем та розвитку їх соціальної відповідальності. Крім того, організація «La Maison des Jeunes» у Парижі пропонує молодим людям можливість створювати соціальні проекти, які допомагають вирішувати актуальні проблеми їхньої громади, а також надає їм інструменти для розробки та реалізації таких ініціатив [10, с. 134].

У Великій Британії також є цікаві ініціативи, які об'єднують культурні заходи та соціальне обслуговування. Центр "The Young People's Theatre" в Манчестері, наприклад, активно працює з підлітками з малозабезпечених верств населення, надаючи їм можливість брати участь у театральних постановках, які висвітлюють важливі соціальні питання. З таких проектів є серія виставок, що розповідають про проблеми підлітків у малих містах, такі як насильство, наркоманія та показують одну перспективу для розвитку. Ці вистави не тільки

допомагають підліткам висловлювати своє переживання та досвід, але й стимулюють суспільний діалог про важливі соціальні питання [11, с. 115].

Крім того, у багатьох країнах Зарубіжжя культурні простори для підлітків активно підтримують технологічні ініціативи, які допомагають залучити молодь до сучасних форм культури. У США багато культурних центрів пропонують такі можливості для розвитку у сфері цифрових технологій, як створення відео-контенту, програмування або анімації. Наприклад, у Нью-Йорку існує проект «Teen Tech Hub», який дає молоді можливість працювати з сучасними технологіями, розвивати основи програмування та створювати власні цифрові продукти. Ці ініціативи не тільки сприяють розвитку навичок у сфері технологій, але й відкривають нові можливості для творчості та самовираження [12, с. 66].

Загалом, зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків надає важливі уроки для розвитку подібних ініціатив в Україні. Це включає не тільки забезпечення доступу до культурних послуг, але й створення сприятливих умов для соціального розвитку, творчих і технологічних навичок молоді, що дозволяє їм бути активними учасниками суспільного життя.

Зарубіжний досвід також наголошує на важливості партнерства між державними та приватними структурами у створенні і розвитку культурних просторів для підлітків. У багатьох країнах приватні компанії активно інвестують у культурні ініціативи, орієнтовані на молодь, надаючи фінансову підтримку та ресурси для реалізації проектів. Наприклад, у Німеччині широко відомі програми підтримки молодіжних культурних центрів, які частково фінансуються державою, але також залучають спонсорів з боку великих компаній. Такі партнерства повинні забезпечити довготривалий розвиток культурних просторів, забезпечити їх стабільне фінансування та збільшити кількість доступних послуг для підлітків. У Гамбурзі, наприклад, культурний центр "Kultur Palast" має безліч партнерів серед місцевих підприємств, що дозволяє організовувати виставки, майстер-класи та інтерактивні програми для молоді. Вони активно залучають

підлітків до управління проектами, що дозволяє розвивати їх лідерські якості та відповідальність [13, с. 75]. У Швеції особливу увагу приділяють розвитку молодіжних культурних просторів у сільських та віддалених районах, що є великим аспектом для рівного доступу до культурних можливостей незалежно від місця проживання. Програма «Kultur för alla» (Культура для всіх) підтримує створення мобільних культурних платформ, які дають можливості для творчості та самовираження молоді в малих громадах. Ці мобільні центри активно взаємодіють з підлітками, організовують культурні заходи, вистави, театральні постановки та музичні фестивалі, залучаючи місцевих підлітків до роботи над спільними проектами. Це не тільки сприяє культурному розвитку, але й посилює зміцнення соціальних зв'язків та створює відчуття приналежності до громади [15, с. 101].

Скандинавські країни, такі як Норвегія та Данія, також мають програми, які сприяють розвитку культурних просторів для підлітків у рамках місцевих громадських ініціатив. Важливим аспектом є інтеграція культурних просторів у загальну міську інфраструктуру, щоб забезпечити доступ до культурних послуг для широкого кола молоді. Наприклад, в Осло існує спеціальна програма для підлітків, яка дозволяє їм отримувати безкоштовний доступ до культурних заходів, таких як кінофестивалі, музичні концерти та художні вистави, організовані у співпраці з місцевими галереями та культурними центрами. Крім того, високий комфорт міста Норвегії активно залучає молодь до процесів планування міського простору, що дозволяє створити більш функціональні та культурні осередки, які враховують потреби підлітків [14, с. 58].

Одним із важливих аспектів організації культурних просторів для підлітків у багатьох країнах є їхнє включення в процеси культурного управління. У Великій Британії спеціальні спеціальні програми, які можуть підліткам брати участь у створенні культурних програм для своїх ровесників. Програма «Young Cultural Leaders» надає можливість молодим людям стати частиною команди культурних

адміністраторів, які організують музичні фестивалі, театральні вистави та інші культурні події. Підлітки не лише займаються організацією заходів, а й активно пропонують свої ідеї для нових проектів, що дозволяє їм відчувати себе важливою частиною культурного процесу та навчитися працювати в команді. Це важливий елемент розвитку громадянської відповідальності та особистісного росту [17, с. 83].

В Японії підлітки мають можливість брати участь у так званих «комунальних творчих центрах», де вони можуть займатися різноманітною творчістю: від вуличного мистецтва до цифрового дизайну. Наприклад, культурний центр в Осаці "Youth Creative Lab" є місцем, де молодь може створювати власні проекти у сфері дизайну, музики та візуального мистецтва. Центр має спеціально обладнані студії для малювання, музичної композиції та монтажу відео, а також простір для створення інсталяцій та виставок. Ці центри становлять важливу частину життя підлітків, мають можливість розвивати свої інтереси, знайомитися з іншими творчими людьми та реалізовувати свої ідеї [18, с. 76].

Інший цікавий приклад – це модель культурного простору для підлітків в Австралії, де часто використовуються природні умови для розвитку молодіжних ініціатив. У місті Мельбурн є декілька відкритих культурних просторів, де підлітки можуть організувати свої творчі заходи на відкритому повітрі, такі як музичні виступи, вуличні вистави, а також спортивні змагання. Одним із таких проектів є «Open Air Youth Festival», де підлітки можуть не тільки показати свої музичні та театральні таланти, але й взяти участь в екологічних акціях або організувати благодійні заходи. Цей підхід дає можливість молоді не тільки проявити свої творчі здібності, але й завершити їх обізнаність про соціальні та екологічні питання [20, с. 92].

Зарубіжний досвід підтверджує, що культурні простори для підлітків мають бути різноманітними, доступними та інтегрованими у більш широкий контекст суспільного життя, щоб забезпечити рівні можливості для розвитку молоді у всіх

аспектах її потенціалу. Серед ключових факторів успіху є активна участь молодих людей у створенні цих просторів, підтримка з боку державних і приватних структур, а також забезпечення доступу до новітніх технологій та культурних інновацій, що дозволяє підліткам бути не лише споживачами культурних послуг, але й їхніми активними творцями.

Зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків пропонує багато цікавих і корисних прикладів, які можуть бути застосовані для створення та розвитку таких просторів в Україні. Одним із найбільш значущих аспектів є доступність та різноманітність цих просторів, що дозволяє кожному підлітку знайти місце для самовираження, розвитку своїх інтересів і творчих здібностей. У Великій Британії, зокрема в Лондоні, створено спеціальні культурні простори, які орієнтовані на молодь і пропонують широкий спектр можливостей для розвитку. Один з таких прикладів — це «The Roundhouse» в Камдені, який є культурним центром, орієнтованим на підлітків. Центр надає підліткам можливість займатися музикою, театром, кіно, цифровими технологіями, а також організовує майстер-класи та заходи для розвитку лідерських навичок. Особливістю цього проекту є те, що молодь не позбавлена споживачів культурних послуг, але й активно бере участь у створенні культурних проектів, а також виступає в ролі наставників для молодших учасників [37, с. 79]. Подібні приміщення в Лондоні працюють у тісній співпраці з місцевими школами та навчальними закладами, забезпечуючи цілеспрямовану підтримку підлітків у їхньому розвитку.

У США особливою популярністю користуються культурні простори в місцевих молодіжних центрах, які пропонують підліткам місце для творчості та навчання. Одним із прикладів є «The Teen Center» у Нью-Йорку, що пропонує підліткам різноманітні програми у сфері цифрового мистецтва, дизайну, музики, а також театральних постановок. Крім того, цей центр активно співпрацює з місцевими школами, організовує обмін досвідом та спільні проекти з іншими

культурними організаціями. Важливим аспектом є доступність таких центрів для всіх підлітків, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу. Центр надає безкоштовні заняття та матеріали, що забезпечують рівний доступ до культурних послуг для широкої аудиторії молоді [55, с. 60]. Подібні центри допомагають підліткам не тільки розвивати свої творчі здібності, але й знаходяться нові можливості для професійного розвитку.

У Німеччині, зокрема в Берліні, великою популярністю користуються культурні простори, які сприяють інтеграції молоді з різними культурними групами. Одним із таких прикладів є «Jugendkulturzentrum» (Молодіжний культурний центр), де здійснюються заходи для підлітків, які орієнтовані на музичну творчість, танці, театр, а також на волонтерські та соціальні ініціативи. Цей центр активно залучає молодь із надзвичайно соціальними та культурними бекграундами до участі в спільних проектах. Наприклад, для підлітків, які належать до мігрантських родин, організовуються спеціальні програми з інтеграції та адаптації в культурне середовище, що дозволяє їм краще орієнтуватися в новому соціальному контексті. Культурний центр є місцем, де підлітки можуть реалізувати свої ідеї, що працюють над спільними проектами, що розвивають як творчі можливості, так і соціальні навички [4, с. 94]. Це також один із прикладів того, як культурні простори можуть сприяти інклюзивності та соціальній згуртованості.

У скандинавських країнах, зокрема у Швеції, існує практика створення відкритих молодіжних центрів, які сприяють розвитку підлітків у різних аспектах життя. У Стокгольмі, наприклад, розташований молодіжний центр "Fryshuset", що є одним із найбільших в Європі. Це місце, яке пропонує підліткам можливість займатися спортом, музикою, театром, а також реалізовувати соціальні ініціативи. Центр активно залучає молодь до організації культурних подій, що дозволяє їм не тільки розвивати свої творчі здібності, але й набувати практичних навичок в організації та управлінських проектах. Крім того, «Fryshuset» активно працює з

підлітками, які перебувають у складних життєвих ресурсах, і пропонує їм різноманітні програми підтримки, включаючи психологічні консультації та соціальні проекти [1, с. 102]. Такий підхід розвитку не тільки творчого потенціалу молоді, але й їх соціальної відповідальності та самореалізації. В Японії є приклад культурного простору для підлітків, де організовані спеціальні студії для творчих занять. У Токіо існує «Youth Creative Hub», де підлітки можуть працювати над проектами у сфері графічного дизайну, анімації, музики та відеопродакшена. Центр активно співпрацює з місцевими університетами та професійними майстрами, що дозволяє молоді отримувати не тільки практичні знання, але й реальний досвід у створенні культурних продуктів. У «Youth Creative Hub» часто організовуються виставки та публічні презентації робіт, що дозволяє підліткам отримати зворотний зв'язок із професіоналами та розширити свої можливості для кар'єрного зростання [2, с. 89].

Крім того, у багатьох європейських країнах активно працюють культурні простори, які підтримують творчі ініціативи молоді у відкритому форматі. В Іспанії, наприклад, в Барселоні існує "La Nau", культурний простір, де підлітки мають можливість брати участь у художніх та музичних майстер-класах, а також організовувати свої вистави та концерти. Це місце надає можливість підліткам не знайти тільки свого звернення в культурному середовищі, але й побудувати соціальні зв'язки через спільні проекти.

Висновки до розділу 1.

У першому розділі дипломної роботи було здійснено комплексний теоретичний аналіз феномену культурно-дозвілєвої комунікації підлітків у сучасному українському місті. Розглянуто понятійно-категоріальний апарат дослідження, окреслено аспекти формування інтересів підлітків, а також визначено роль культурно-дозвілєвих просторів у забезпеченні їхнього гармонійного розвитку та соціальної інтеграції.

Проаналізовано основні підходи до визначення поняття культурно-дозвіллевої комунікації. Встановлено, що це явище є складною соціокультурною практикою, яка виконує функції соціалізації, передачі культурних норм і цінностей, сприяє формуванню ідентичності й розвитку комунікативних компетентностей підлітків. Особливу увагу приділено характеристиці функцій культурно-дозвіллевої комунікації, серед яких варто виділити рекреаційну, освітню, виховну, соціалізуючу та інтегративну.

Досліджено аспекти формування інтересів підлітків, які детермінуються соціальними, економічними, психологічними та культурними чинниками. Показано, що інтереси підлітків у сфері культурно-дозвіллевої діяльності формуються під впливом соціального оточення, родини, групи однолітків, масової культури й цифрових технологій. Особливої ваги у цьому процесі набуває контекст війни, що зумовлює необхідність створення безпечних, адаптивних та інклюзивних просторів для реалізації інтересів молоді.

Визначено, що культурно-дозвіллі простори є не лише місцем організації змістовного дозвілля, а й потужним інструментом розвитку громадянської свідомості, патріотичного виховання та психоемоційної підтримки підлітків. В умовах воєнних загроз, зокрема у Харкові, ці простори трансформуються у середовища безпеки, стабільності та підтримки. Їхня роль виходить за межі звичайної організації дозвілля, перетворюючись на важливий ресурс відновлення соціальних зв'язків, формування нових спільнот та збереження культурної ідентичності.

Культурно-дозвіллі комунікація підлітків у сучасному українському місті має стратегічне значення для формування стійкої, згуртованої та свідомої молодіжної спільноти. Особливо це важливо у прифронтових регіонах України, де молодь зазнає численних соціальних і психологічних викликів. Досвід Харкова демонструє, що навіть у складних умовах війни культурно-дозвіллі простори

здатні забезпечувати молоді можливості для розвитку, творчості та громадянської активності.

Одержані теоретичні висновки стануть основою для подальшого аналізу практичних аспектів організації культурно-дозвіллевих просторів для підлітків у сучасних містах України, а також для розгляду інноваційних підходів до розвитку таких просторів у місті Харкові.

РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВИХ ПРОСТОРІВ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ У М. ХАРКОВІ

2.1 Потенціал культурно-дозвіллевих просторів м. Харкова

Аналіз існуючих культурно-дозвіллевих просторів у сучасних українських містах є елементом для розуміння процесів урбаністичного розвитку та їх впливу на соціокультурне життя міського населення. Харків, один із найбільших культурних та освітніх центрів України, є яскравим прикладом того, як змінюється використання культурно-дозвіллевих просторів у відповідь на соціальні, економічні та технологічні зміни.

Місто Харків має багатий історичний контекст, що сприяло розвитку культурних традицій та установ. які, численні театри, музеї, бібліотеки та інші культурні заклади є основою культурної інфраструктури міста. Зі зміною соціальних реалій культурно-дозвіллеві простори пізнають трансформації. Наприклад, значно зростає роль парків та скверів, які залишаються місцевими місцями для проведення дозвілля, культурних заходів та соціальних зустрічей. Сучасні тенденції виникають у формуванні нових культурних ландшафтів, зокрема, через появу креативних просторів, арт-центрів та фестивалів [16, с. 48]. Ці простори гравця мають важливу роль у формуванні громадської думки та сприяють активному залученню мешканців до культурного життя міста.

Однією з характерних просторів рис культурно-дозвіллевих у Харкові є їх універсальність. Багато сучасних культурних установ поєднують функції театру, галереї, кінозалу та місць для проведення освітніх заходів. Це дозволяє їм бути гнучкими та адаптованими до потреб різних соціальних груп. Проте, не всі культурно-дозвіллеві простори однаково доступні для всіх категорій населення. також, для людей з обмеженими фізичними можливостями серйозні труднощі в доступі до культурних об'єктів [8, с. 122].

Важливим аспектом є також роль комунальних та приватних ініціатив у розвитку культурних просторів. Чимало просторових проектів реалізуються за підтримки міської влади, що дозволяє забезпечити належний рівень фінансування та управління. Водночас приватні інвестори активно розвивають нові культурні простори, орієнтуючись на запит молоді, що надає особливу увагу нетрадиційним формам культурного дозвілля, таким як коворкінги та арт-простори [41, с. 75]. Водночас продовжується проблема збереження історичних культурних об'єктів, які можуть бути витіснені новими комерційними проектами. Зміни, що відбуваються в культурному ландшафті Харкова, можна пояснити загальними соціально-економічними процесами, що відбуваються в Україні. Останніми роками є стійке зростання інтересу до урбаністичних ініціатив, таких як фестивалі вуличного мистецтва, архітектурні програми та відкриті культурні заходи, що дозволяють залучати все більше молоді та іноземних туристів до міста. Ці заходи, як правило, мають місце на відкритих просторах, таких як площі та набережні, що дає можливість всім бажаючим брати участь у культурному житті міста [19, с. 69].

З іншого боку, існує проблема нерівномірного розвитку культурно-дозвіллевих просторів у різних районах міста. У центральних частинах Харкова зосереджені всі культурні об'єкти, проте в околицях та периферійних районах зробити їх недостатній розвиток. Це створює певну соціальну нерівність і потребує впровадження нових підходів до планування культурної інфраструктури, що враховує інтереси та потреби всіх груп населення, зокрема в контексті інтеграції молоді та ветеранів у культурне життя міста [34, с. 84]. Одним із важливих етапів розвитку культурно-дозвіллевих просторів у Харкові є активна цифровізація. За допомогою сучасних технологій існують можливі інтерактивні виставки, онлайн-трансляції культурних подій, а також використання віртуальних і доповнених реальностей для залучення відвідувачів. Це сприяє збільшенню

доступності культурних подій для широкої аудиторії, зокрема для тих, хто з різних причин не може відвідати фізичні простори [5, с. 101].

Отже, аналіз культурно-дозвіллевих просторів у Харкові показує, що місто активно працює над розвитком та модернізацією своєї культурної інфраструктури. Водночас є низка викликів, пов'язаних з нерівномірним розвитком культурних об'єктів та забезпеченням інтеграції сучасних технологій у культурне життя. Ключовими чинниками успіху в цій галузі є фінансування, інновації та врахування інтересів різних соціальних груп, що дозволяє створити динамічну та доступну культурну інфраструктуру.

Подальший розвиток культурно-дозвільних просторів у Харкові відрізняється від багатьох факторів, серед яких особливо викликає зміни в соціокультурних орієнтирах населення, вплив глобалізаційних процесів, а також поява нових форм комунікації. Сучасні культурні простори вже не є лише традиційними театрами, музеями та концертними залами, а також стають майданчиками для соціальних ініціатив, громадських обговорень, творчих зустрічей, інтерактивних виставок і навіть майданчиками для технологічних інновацій. Це дозволяє створювати нові формати дозвілля, які поєднують мистецтво, технології та соціальні зміни. Як результат, культурні простори перетворюються на місця для обміну ідеями, освіти та самовираження, а також активно працюють на формування соціальних зв'язків і почуття спільності серед мешканців міста [31, с. 59].

Слід зазначити, що Харків, з огляду на свою історичну спадщину та географічне розташування, має унікальний потенціал для розвитку культурного туризму. Місто є одним із найбільших освітніх та наукових центрів України, що дозволяє залучати в культурно-дозвіллеві простори студентів, науковців та туристів. Водночас зростає значення таких ініціатив, як фестивалі, ярмарки, вуличні виставки та різноманітні культурні заходи, що організовуються на центральних вулицях та площах міста. Це дозволяє перетворювати звичайні

громадські простори на культурні майданчики, де кожен може стати частиною великого культурного процесу, навіть не маючи спеціальної освіти чи підготовки. Крім того, інтернаціональні культурні заходи залишаються своїм рідним майданчиком для взаємодії української та міжнародної культури. Особливо вражаючим є феномен міжнародних музичних і театральних фестивалів, які відбуваються в Харкові, створюючи платформу для обміну культурними практиками [42, с. 116].

Один із важливих аспектів культурної політики в Харкові — це збереження культурної спадщини, зокрема історичних та архітектурних пам'яток. Місто має багатий історичний контекст, що сприяє збереженню унікальних об'єктів архітектури та культурних об'єктів, таких як Палац спорту, історичний центр міста, численні церкви та інші культурні пам'ятки. Збереження цих об'єктів та адаптація їх до сучасних культурних потреб є великим завданням для міських органів влади та приватних інвесторів. Більш того, сьогодні активно обговорюється ідея створення музеїв під відкритим небом, де частина історичних будівель та об'єктів буде інтегрована в сучасну культурну інфраструктуру міста. Це дозволяє не тільки зберегти культурну спадщину міста, а й зробити її доступною для ширшої аудиторії, зокрема для туристів, які відвідують з різних куточків світу [6, с. 131].

Можливо на численні позитивні зміни, культурно-дозвільні простори у Харкові все ще стикаються з низькою проблемою. Одна з основних проблем — це фінансування культурних ініціатив, яке не завжди відповідає потребам культурної сфери. Багато культурних установ відрізняються браком коштів для проведення якісних заходів, ремонту приміщень та модернізації технічного обладнання. Це також об'єднує можливості для реалізації нових культурних проєктів. У той же час важливою проблемою є обмеження кількості місць для проведення культурних заходів у деяких районах міста. Особливо відчутно це в периферійних районах, де є попит на культурні заходи, але відсутня необхідна

інфраструктура для їх проведення. Тому актуальним є питання про необхідність розвитку культурної інфраструктури на всіх територіях міста, а не лише в його центральних частинах. Це дозволить створити умови для розвитку культури в усіх групах міста, що сприятиме їх інтеграції в культурне життя міста [7, с. 89].

У цьому контексті варто звернути увагу на роль державної та приватної підтримки розвитку культурно-дозвіллевих просторів. У Харкові вже неодноразово спостерігалася співпраця між державними органами та приватними інвесторами в рамках культурних ініціатив, які дали змогу створити нові культурні проекти та забезпечити їх належну реалізацію. Одним із прикладів такої співпраці є створення культурних центрів у колишніх промислових зонах, які раніше були занедбані, але з часом перетворилися на сучасні арт-простори, де завершилися вистави, лекції, семінари та інші культурні заходи. Такі інвестиції в культурну інфраструктуру дають можливість не тільки покращити місто, а й залучити до культурного життя більшої молоді, а також сприяють розвитку місцевої економіки через збільшення туристичного потоку [40, с. 74].

У перспективі дорослим кроком у розвитку культурно-дозвільних просторів Харкова є інтеграція цифрових технологій. Вже сьогодні в місті активно використовують онлайн-платформи для проведення віртуальних виставок, онлайн-кінотеатрів, а також для проведення культурних заходів. Це дозволяє розширити доступ до культурних подій для осіб з обмеженими можливостями або тих, хто не може бути фізично присутнім на заходах. Цифровізація культурного простору має велике значення, тому вона дозволяє інтегрувати нові технології в культурне життя міста та створити інноваційні формати взаємодії між людьми та культурними установами. Особливо рекламує те, що за допомогою цифрових технологій можливо створити інтерактивні культурні простори, де кожен може брати участь у створеному контенті, наприклад, через онлайн-галерею або платформу для спільного мистецтва [28, с. 90].

Отже, розвиток культурно-дозвіллевих просторів у Харкові є важливою складовою частиною урбаністичної трансформації міста. Використання сучасних технологій, розвиток інфраструктури та інтеграція нових форматів дозволяє забезпечити доступ до культурних благ для всіх верств населення та створити умови для розвитку культурного туризму. Водночас важливо забезпечити потреби різних соціальних груп, сприяти розвитку культурної рівності та підтримувати культурні ініціативи як з боку держави, так і з боку приватних інвесторів, щоб створити культурне середовище, яке стане запорукою сталого розвитку міста в майбутньому.

2.2 Сучасні тренди у створенні молодіжних культурних платформ м. Харкова

Сучасні тренди у створенні молодіжних культурних платформ відображають швидкі зміни в суспільстві, технологіях і соціальних потребах молоді. Одним із основних напрямків є інтеграція цифрових технологій у створення культурних просторів. В умовах глобалізації та швидкого розвитку цифрових медіа молодь все більше орієнтується на онлайн-ресурси для самовираження та участі в культурних процесах. Це стосується лише соціальних медіа, а й створення віртуальних платформ для спільної роботи та творчості, таких як онлайн-галереї, музичні студії, платформи для відео- та фотопродакшну. такі проекти дозволили молоді з різних регіонів і країн брати участь у спільних культурних ініціативах, не обмежуючи їх фізичним простором. Серед прикладів можна відзначити цифрову платформу «Youth Create», яка об'єднує підлітків з усього світу для створення спільних проектів у сферах мистецтва, технологій та підприємництва [35, с. 55].

Іншим бізнесом трендом є орієнтація на сталий розвиток і екологічні ініціативи. Молодь активно бере участь у процесах, що сприяють охороні навколишнього середовища, і стає частиною культурних платформ. Відкриваються спеціалізовані простори, де здійснюються екологічні заходи, майстер-класи, вистави та події, спрямовані на підвищення екологічної свідомості. такі ініціативи сприяють формуванню відповідного ставлення до природи серед молоді. Наприклад, у Швеції культурні центри країни, де молодь бере участь у заходах, які об'єднують активну екологічну свідомість і креативність, такі як майстер-класи з переробки матеріалів, створення еко-арт-проектів та організація флешмобів на підтримку сталого розвитку [55, с. 112].

Одним із трендів, що набуває популярності у створенні молодіжних культурних платформ, є фокус на інклюзивності та підтримці соціальної різноманітності. У багатьох країнах створені простори, орієнтовані на молодь з особливими потребами, а також платформи для соціально вразливих груп. Наприклад, у канадських країнах культурні хаби, де підлітки з різними соціальними групами мають можливість створювати спільні проекти та виступати з культурними ініціативами. У таких просторах часто організуються програми з розвитку творчих здібностей у поєднанні з терапевтичними методиками, які сприяють не тільки розвитку художніх навичок, але й психосоціальних підтримців молоді. Це дозволяє створити інклюзивне середовище, де кожен підліток може знайти свою нішу та відчувати підтримку [37, с. 99].

Важливою складовою сучасних молодіжних культурних платформ є інтеграція фізичних та цифрових просторів. Відкриваються культурні хаби, що поєднують класичні культурні заходи з можливістю використовувати сучасні технології. У таких платформах розвиваються різноманітні майстер-класи, виставки, фестивалі, а також можливості для підлітків працювати з новітніми технологіями, такими як 3D-друк, віртуальна реальність та інші. Наприклад, у

Німеччині створено проект «Future Lab», який надає молоді доступ до технологічного обладнання для створення власних цифрових проектів, організовує навчальні курси та інші можливості для розвитку навичок у сферах ІТ, дизайну та науки [4, с. 120]. Крім того, одна з основних тенденцій є активне залучення молоді до управління культурними платформами та організації культурних ініціатив. Молодіжні хаби часто працюють не лише як місця для розміщення культурних послуг, але й як простори для самовираження та розвитку лідерських якостей. В рамках таких ініціатив молодь має можливість брати участь у плануванні заходів, роботі з громадськими організаціями, а також реалізації власних проектів. Це дозволяє підліткам не лише розвивати свої навички, але й набувати досвід в управлінських проектах та командній роботі. Такий підхід демонструють культурні простори у Великій Британії, де молодь активно залучена до створення культурних подій і фестивалів, що дозволяє їй отримувати практичний досвід і розвивати організаційні можливості [1, с. 88].

Також важливою є взаємодія з професіоналами в різних галузях. Багато культурних платформ активно співпрацюють з митцями, науковцями, підприємцями та іншими фахівцями, що дає молоді можливість отримати цінні знання та досвід. У Франції українські культурні центри, які організують майстер-класи для участі відомих художників, музикантів та дизайнерів, що дозволяє підліткам набувати практичних навичок і розвивати свою творчість у співпраці з професіоналами. Подібні проекти підтримують розвиток міждисциплінарних навичок, що важливо для сучасного світу, де важливою є здатність адаптуватися та працювати в різних сферах [2, с. 134].

Усе це працює про те, що молодіжні культурні платформи стають місцями для реалізації не тільки творчих ініціатив, але й для розвитку соціальних, екологічних та професійних навичок, що дозволяють молоді стати активними учасниками культурних процесів і сформувати своє місце в суспільстві.

Сучасні молодіжні культурні платформи також активно впроваджують методи креативного навчання та розвиток соціальних навичок серед підлітків через залучення до активних культурних ініціатив, волонтерських програм та соціальних проєктів. Ці платформи все частіше виступають не лише як місця для відпочинку та самовірування, але й як простори для соціального розвитку та формування активної громадянської позиції серед молоді. Наприклад, у Нідерландах створені культурні простори, де молодь активно бере участь у розробці громадських ініціатив, працює з організаціями, що підтримують соціальну справедливість, екологію та права людини. Це дає можливість підліткам навчитися критично мислити, працювати в команді та вирішувати соціальні проблеми. Залучення молоді до таких ініціатив також хоче їй стати активними учасниками суспільного життя розвивати здатність до взаємодії та іншими групами людей, що є важливою навичкою в сучасному глобалізованому світі [3, с. 92].

Одним із нових напрямків у створенні культурних платформ є змішування культурних та навчальних заходів. Молодіжні простори стають місцями для інтеграції освіти, мистецтва та технічних дисциплін. Відкриваються простори, де молодь може не лише займатися художньою творчістю, але й розвивати навички в науці, технологіях, інженерії та математиці (STEM-освіта). Такі простори, наприклад, в Іспанії, організують заходи, де підлітки можуть створювати роботи, розробляти програмне забезпечення або розвивати новітні технології в поєднанні з мистецтвом, що дозволяє формувати міждисциплінарні навички та розвивати творчий підхід до вирішення складних завдань [7, с. 101].

Молодіжні культурні простори також застосовують активно інтерактивні технології для залучення підлітків до творчих процесів. Це може включати використання віртуальної реальності, доповненої реальності та інших інноваційних технологій, які можуть розширити межі звичних культурних заходів. Наприклад, у Великій Британії та Норвегії з'явилися інтерактивні музеї

та галереї, де молодь може брати участь у творчих майстер-класах з використанням новітніх цифрових технологій. Віртуальні вистави, експозиції, а також інтерактивні навчальні програми можуть підліткам занурюватися в нові форми мистецтва та науки, а також здобувати знання, які важко отримати в традиційних навчальних закладах [9, с. 118].

Ці платформи також активно сприяють розвитку громадянських ініціатив серед молоді, створюючи середовище для реалізації творчих ідей, спрямованих на покращення якості життя в громадах. Молодіжні хаби, особливо в країнах Скандинавії та Західної Європи, залишають за мету підтримку ініціативи, яка допомагає вирішити локальні соціальні та екологічні проблеми. Наприклад, у Данії та Швеції молодь активно працює над створенням соціально орієнтованих проєктів, спрямованих на інтеграцію біженців, боротьбу з нерівністю та підтримку місцевих культурних традицій. Такий підхід дозволяє підліткам не тільки розвивати свої організаторські здібності, а й усвідомлювати свою роль у глобальних соціальних процесах [10, с. 84].

Водночас, сучасні молодіжні культурні платформи активно взаємодіють із бізнесом, культурами інших країн та міжнародними організаціями, що дозволяє створити мультикультурне середовище, сприяти розвитку підприємницької активності серед молоді. Проєкти, орієнтовані на стартапи та інноваційні підприємства, стоять невід'ємною частиною молодіжних культурних центрів. Наприклад, у Франції та Німеччині на базі культурних хабів створено спеціалізовані лабораторії для розвитку стартапів, що сприяє розширенню бізнес-мислення серед молоді та дає їй можливість впроваджувати нові ідеї на ринок. Це додатково формує у підлітків підприємницьку свідомість, навички управління проєктами та фінансами, що є класифікацією для їхнього професійного майбутнього [11, с. 77].

Цінні нові підходи до організації молодіжних культурних платформ дозволяють не лише сприяти культурному розвитку, а й розвивати соціальні,

економічні та технічні навички молоді, що сприяє їх адаптації до вимог сучасного світу. Завдяки інтеграції інноваційних технологій, творчих ініціатив, соціальних програм та підприємницьких можливостей молодіжні культурні простори стають масштабами осередків для розвитку активної, інклюзивної та креативної молоді, готової до участі в соціальних та економічних процесах на глобальному рівні.

2.3 Аналіз просторів для підлітків в українських містах: проблеми та виклики

Можливості розвитку культурно-дозвільних просторів в українських містах є значними, після чого ці простори сприймають важливу роль у формуванні активної, творчої та соціально відповідальної молоді. Проте, незважаючи на важливість цього питання, розвиток таких просторів в Україні виникає з низькою проблемою, що пов'язана з фінансуванням, інфраструктурними обмеженнями та недостатнім залученням місцевих громад до процесів планування та управління. Водночас, туристична платформа значні можливості для розширення культурних і дозвільних, зокрема в умовах зростання інтересу до культурного туризму, розвитку креативної індустрії та новітніх технологій.

Одним із важливих елементів для розвитку культурно-дозвільних просторів є можливість активного використання старих промислових об'єктів, які можуть бути перетворені на культурні об'єкти. У багатьох містах Європи, зокрема в Берліні та Лондоні, така практика досягла своєї ефективності, де занедбані промислові території стали культурними центрами, які об'єднують різні ініціативи, вистави, театри, музичні заходи та стартапи. В Україні є також приклади подібних проєктів, таких як адаптація старих заводів у культурні приміщення в Києві, Львові та Одесі. Це створює нові можливості для залучення

молоді до культурного процесу, розвитку нових бізнес-ініціатив, а також збільшує підвищення туристичної привабливості міст [31, с. 45].

Однією з найбільш перспективних можливостей є інтеграція цифрових технологій у культурні платформи. Враховуючи стрімкий розвиток інформаційних технологій, культурно-дозвільні простори можуть активно використовувати інструменти віртуальної та доповненої реальності для створення інтерактивних виставок, культурних подій та освітніх проєктів. Така інтеграція дозволяє збільшити доступність культурних заходів для молоді, створюючи можливості для дистанційної участі в заходах. Наприклад, під час пандемії COVID-19 багато культурних установ в Україні почали активно використовувати онлайн-платформи для проведення майстер-класів, виставок та концертів, що дозволяє значно розширити аудиторію. Подібний досвід може стати основою для подальшого розвитку культурно-дозвільних просторів, особливо в малих містах, де доступ до фізичних культурних об'єктів може бути обмежений [55, с. 23].

Важливим напрямком розвитку культурно-дозвільних просторів є створення багатофункціональних центрів, які об'єднують у собі культурні, освітні та комерційні функції. Такий підхід дозволяє не тільки задовольнити потреби молоді в культурних заходах, а й створити економічно ефективні простори, що забезпечують самофінансування. В Україні є кілька успішних прикладів, зокрема культурний центр у Києві, де в одному комплексі розміщені виставкові зали, театри, творчі простори та кав'ярні, які дають можливість генерувати дохід та підтримувати різноманітні культурні проєкти. Така модель дозволяє культурним центрам не залежати від державного фінансування, що є сучасним в умовах, коли бюджетні витрати обмежені [42, с. 52].

Крім того, в Україні розвивається концепція «культурного оновлення» міст, яка передбачає комплексне оновлення міської інфраструктури з акцентом на збереження та розвиток культурної спадщини. В рамках цієї стратегії

вивільняються значні ресурси для створення нових культурних просторів в історичних частинах міст. Проекти, пов'язані з реставрацією старовинних будівель, перетворенням їх на культурні центри або арт-простори, активно реалізуються в таких містах, як Львів, Харків, Одеса. додатково того, зберігається культурна ідентичність міста, що важливо для місцевої громади та туристів, що сприяє популяризації української культури на міжнародному рівні [6, с. 81].

Звісно, великою проблемою є дефіцит фінансування для культурно-дозвільних проектів, особливо в малих та середніх містах. Однак це перспективи розвитку співпраці між державними, комунальними та приватними організаціями, а також міжнародними інституціями, які можуть виступати джерелами фінансування для реалізації таких проектів. Наприклад, програми ЄС на підтримку культурної та креативної індустрії можуть стати джерелом інвестицій для українських міст. Успішний досвід показує проекти, які реалізуються в рамках програми міжнародної співпраці, де українські міста мають можливість заробити кошти на розвиток культурної інфраструктури, а також на організацію культурних обмінів та освітніх програм для молоді [24, с. 67].

Нарешті, розвиток культурно-дозвільних просторів може здійснюватися через активну участь місцевих громад у плануванні та управлінні такими просторами. В Україні є приклади, коли органи місцевого самоврядування разом з активними громадськими організаціями та місцевими жителями створюють культурні хаби та культурні платформи, що враховують потреби самих місцевих жителів. такі проекти відрізняються високою ефективністю, оскільки враховують специфіку регіону та інтереси громади. Протест для їх розвитку необхідна лише підтримка з боку державних органів, а й розвиток відповідної інфраструктури та стимулювання участі громади в процесі культурного планування [40, с. 55].

Таким чином, можливості для розвитку культурно-дозвільних просторів в українських містах є значними та різноманітними, однак для їх повноцінної

реалізації необхідно використовувати ряд факторів, таких як фінансування, інфраструктурна підтримка, інтеграція цифрових технологій, а також активне залучення громади до процесу створення та розвитку таких платформ.

Рекомендації щодо покращення доступу підлітків до культурно-дозвільного середовища є місцями для розвитку здорової та творчої молоді, здатної до соціалізації та активної участі у житті своєї громади. Із першочергових кроків є розширення доступу до культурних та дозвільних просторів, що потребує лише створення нових об'єктів, але й удосконалення існуючих. Однією з головних проблем є недостатня кількість спеціалізованих просторів, що орієнтовані на підлітків, які мають особливі потреби та інтереси, відмінні від дорослих. Тому важливо забезпечити доступ до культурних центрів, клубів та творчих майстерень, де молодь зможе самовиразитися, розвивати свої навички та інтереси в умовах, що відповідають їх віковим потребам [55, с. 134].

Важливим аспектом є залучення до цього процесу громадських організацій, які мають у роботі з молоддю. Участь молодіжних організацій може допомогти не тільки у створенні нових культурних платформ, але й у наданні консультацій, організації різноманітних заходів, а також у взаємодії з місцевими органами влади для підвищення фінансування та сприяння розвитку таких ініціатив. В Україні вже є успішні приклади такої співпраці, коли організації та активні молоді люди стають основними рухами змін у сфері культури та дозвілля [9, с. 112].

Наступним кроком є інвестиції в розвиток інфраструктури для підлітків, зокрема у створення спеціальних культурно-дозвільних центрів, де можуть бути зібрані різноманітні ресурси для саморозвитку молоді. Це можуть бути центри, які поєднують у собі бібліотеки, виставкові зали, приміщення для музичних репетицій, театральні студії, а також коворкінгові приміщення для творчої діяльності. Такі центри можуть стати численними платформами для розвитку творчого потенціалу молоді та сприяти їх соціалізації, а також запобігати

формуванню негативних соціальних явищ, таких як агресія або ізоляція [20, с. 75].

Доступність культурних послуг для підлітків можна підвищити через використання цифрових технологій, які можуть організовувати онлайн-платформи для освітніх та культурних заходів. Це дозволяє залучити підлітків, які з різних причин не мають можливості відвідувати культурні об'єкти фізично, та забезпечити рівень можливостей для участі в культурному житті, незалежно від місця проживання чи фінансового стану. Онлайн-платформи також дозволяють реалізовувати дистанційні курси, майстер-класи та вебінари, що особливо важливо в умовах пандемії чи інших обмежень. Необхідно забезпечити доступ до таких онлайн-ресурсів через державне фінансування або через партнерство з приватними компаніями та громадськими організаціями [10, с. 48].

Ще одним аспектом є створення безпечних та інклюзивних просторових умов для молоді з особливими потребами. У багатьох українських містах підлітки з обмеженими можливостями стикаються з великими труднощами при доступі до культурних об'єктів, інша інфраструктура не завжди адаптована до їхніх потреб. Тому важливо, щоб нові культурні та дозвільні простори були доступні для всіх підлітків, незалежно від фізичних обмежень. Це включає встановлення спеціальних ліфтів, пандусів, а також створення доступних онлайн-ресурсів для людей з інвалідністю [2, с. 96].

Не менше є заохочення до створення міждисциплінарних проєктів, що об'єднують культурні та освітні ініціативи. Це дозволяє підліткам не тільки брати участь у культурних заходах, але й поглиблювати свої знання в різних сферах, таких як наука, технології, мистецтво та бізнес. Програми, що поєднують культурне дозвілля з навчальними ініціативами, можуть підліткам розвивати креативні навички та критичне мислення, що має велике значення для їх майбутнього [12, с. 150].

Підвищення ефективності культурного дозвілля підлітків також можливо через організацію культурних обмінів між містами, що сприятиме створенню мережевих культурних платформ по всій країні. Це дозволить підліткам не тільки знайомитися з відмінними культурними традиціями та напрямками мистецтва, але й брати участь у загальнонаціональних ініціативах, що розширюють їх горизонти та зміцнюють почуття громадянської належності. Важливо, щоб ці обміни були організовані як на рівні державних органів, так і за підтримки громадських організацій та культурних центрів [7, с. 122].

Забезпечення доступу підлітків до культурно-дозвільної платформи неможливо без залучення місцевих органів влади до процесу планування та реалізації таких ініціатив. Саме на рівні місцевих органів можливо ефективно вирішувати питання фінансування, регулювання діяльності культурних центрів, організації доступу для різних верств населення та стимулювання інвестицій у культурні проекти. Важливо, щоб органи влади підтримували інноваційні підходи до організації культурних просторів, враховували потреби підлітків і створювали умови для їхньої активної участі в культурному житті міста [11, с. 88].

Усе це дозволяє забезпечити підліткам більш широкий доступ до культурно-дозвільних платформ, сприяти їх розвитку як творчих, активних громадян, а також забезпечити соціалізацію через інтеграцію в культурне середовище.

У розвитку процесу культурно-дозвільних просторів для підлітків важливу роль відіграють не тільки інвестиції в інфраструктуру, а й активна участь громади в розробці проектів. Залучення молоді до планування культурних ініціатив є необхідним кроком для створення середовища, яке дійсно відповідає їхнім потребам та інтересам. Наприклад, у деяких країнах Європи, таких як Нідерланди та Німеччина, активно працюють культурні хаби, де молодь бере участь у розробці програм та ініціатив. Це створює відчуття власності та відповідальності за ці простори, що стимулює підлітків до активної участі в житті громади. Такі моделі можна адаптувати й до українських реалій, створюючи культурні

простори, де молодь не тільки отримує можливість для творчого самовираження, але й впливає на формування культури й традиційної своєї громади [13, с. 145].

Один із прикладів успішної реалізації таких ініціатив можна знайти в британських молодіжних культурних центрах, які зазвичай розташовані в місцях з високим рівнем соціальної напруженості, де підлітки часто стикаються з низькими рівнями життєвих можливостей. У таких центрах організуються програми, спрямовані на залучення підлітків до мистецтва, театру, музики та інших видів творчої діяльності. Крім того, ці центри надають можливості для кар'єрного зростання через стажування та волонтерські програми, що важливо для професійної орієнтації молоді. Такі підходи можна використати для розвитку подібних центрів в Україні, особливо у великих містах, де високий рівень урбанізації та різноманіття культурних груп, що часто виникають до соціальних проблем, таких як безробіття або соціальна ізоляція [15, с. 112].

Важливим аспектом є забезпечення доступу до культурно-дозвільних заходів для підлітків з обмеженими можливостями. В Україні все ще є серйозні проблеми з доступністю культурних просторових об'єктів для таких підлітків, однак позитивний досвід можна знайти в інших країнах, де реалізовані програми інклюзивної культури. У Великій Британії та Канаді країни спеціалізовані організації, які займаються організацією культурних заходів, доступних для людей з інвалідністю. Це включає в себе організацію виставок, концертів, театральних постановок, що забезпечують можливість участі не тільки для молоді з фізичними вадами, але й для тих, хто має проблеми з сенсорними сприйняттями або іншими особливими потребами. Ці програми не тільки сприяють культурному розвитку, але й сприяють соціалізації молоді, яка часто стикається з бар'єрами в доступі до культурних послуг [17, с. 97].

Залучення технологій у культурно-дозвільні простори для підлітків є ще одним напрямком. Сучасні цифрові технології створюють нові можливості для інтеграції молоді в культурне життя через створення віртуальних платформ, де

вони можуть брати участь у творчих конкурсах, онлайн-виставках, відео-конференціях, а також віртуальних квестах і культурних іграх. Такий формат дозволяє зменшити бар'єри, пов'язані з відстанями або обмеженням доступу до реальних культурних об'єктів, та забезпечити більш рівний доступ до культурних послуг для всіх підлітків. У багатьох європейських країнах вже реалізовані подібні ініціативи, зокрема, в Іспанії, де було створено онлайн-платформи для підлітків, які могли б їм бачити про культурні події, брати участь в онлайн-майстер-класах з різних видів мистецтва навіть і створювати власні мистецькі проекти [18, с. 102].

Ще одним позитивним прикладом є культурні коворкінги, які є в деяких європейських країнах. Вони створені для того, щоб підлітки могли не тільки отримати доступ до культурних і мистецьких інструментів, але й працювати в команді, обмінюватися ідеями, організовувати власні культурні проекти. Такі коворкінги не тільки сприяють розвитку творчих здібностей молоді, але й дозволяють розвивати навички командної роботи, лідерства та комунікації. В Україні поки що є лише кілька таких центрів, але їх популярність збільшується, і вони показують значний потенціал у розвитку молодіжної культури та дозвілля [20, с. 87].

І, звичайно, місцем у розвитку культурно-дозвіллевих просторів є взаємодія між державними і приватними структурами. Такі ініціативи можуть отримувати фінансування як від місцевих органів влади, так і від міжнародних донорів або бізнесу. Кілька років тому в Києві створено проект «Мистецький арсенал», який об'єднав культурні, освітні та бізнес-структури в одному просторі, що дозволило залучити великі інвестиції та створити культурно-освітнє середовище для молоді. Це приклад того, як можна ефективно поєднувати різні джерела фінансування для розвитку культурно-дозвіллевих просторів і забезпечити їх доступність для широкого кола підлітків [21, с. 53].

У результаті опитування, яке проводили серед 16 осіб, було виявлено різноманітні вподобання та погляди щодо культурно-дозвіллевих просторів та активностей у Харкові. Опитування охопило питання щодо частоти відвідування культурних місць, чинників, що впливають на вибір культурних заходів, а також того, чи достатньо місць для дозвілля підлітків в місті.

Перш за все, респонденти виявили, що найчастіше відвідують театри, кінотеатри, парки та кав'ярні з культурною програмою. Театри та парки зібрали найбільшу кількість голосів — 8 (50%) і 12 (75%) відповідно. Серед інших культурних просторів популярними стали музеї, творчі студії та концертні майданчики, хоча ці варіанти набрали меншу кількість голосів: 5 (31,3%) для музеїв і творчих студій, 1 (6,3%) для концертних майданчиків. Також виявилось, що клуби та інші подібні заклади займають менш помітне місце в культурному дозвіллі респондентів, оскільки лише 1 особа (6,3%) зазначила відвідування клубів. Переважна більшість опитуваних вказала на цікавість до тематики культурних заходів як основний фактор, який впливає на їхнє рішення відвідати певну подію. 15 осіб (93,8%) вказали саме на цей фактор. Також вагомим є фактор компанії друзів — 12 респондентів (75%) зазначили, що з друзями їм цікавіше відвідувати культурні заходи. Водночас доступність ціни впливає на вибір культурних заходів лише для половини учасників опитування (8 осіб або 50%).

Що стосується форматів культурних подій, то найбільшу популярність серед респондентів здобули театральні постановки (11 голосів, 68,8%) і кінопокази (9 голосів, 56,3%). Концерти, лекції та майстер-класи також набрали достатньо велику кількість голосів (7 осіб для концертів і 5 осіб для лекцій та майстер-класів), що вказує на широкий спектр інтересів серед опитуваних. Відзначено, що літературні зустрічі та інші менш популярні формати, такі як бари або "Усе трохи", зібрали тільки по одному голосу.

Щодо культурного дозвілля підлітків у Харкові, респонденти поділилися змішаними відгуками. Половина опитуваних (6 осіб або 37,5%) вважає, що

підлітки мають достатньо місць для проведення дозвілля, інші (також 6 осіб або 37,5%) зазначають, що місць достатньо, але хотілося б більше. Лише 2 респонденти (12,5%) вважають, що місць бракує, і ще 2 (12,5%) не змогли дати чіткої відповіді. Однак, як показує опитування, респонденти визнають наявність певних труднощів у доступі до культурно-дозвіллевих просторів, особливо через відсутність інформації про події та місця. 8 осіб (50%) зазначили, що стикаються з такими труднощами.

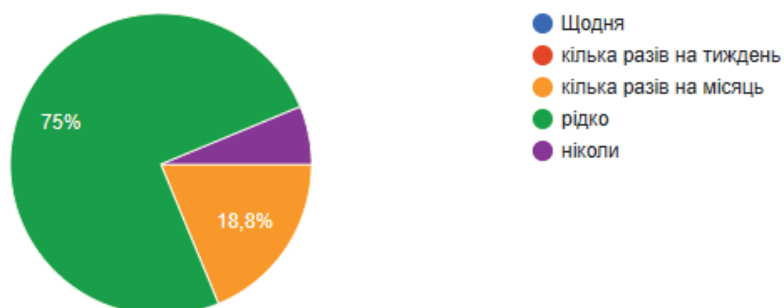
Про способи дізнаватися про культурні події в Харкові, найбільше голосів (81,3%) отримали соціальні мережі, що стали основним джерелом інформації. Друзі (62,5%) і реклама (18,8%) також є важливими каналами для отримання інформації, але їхня роль менш помітна. Шкільні оголошення та афіші в місті набрали менше голосів, що свідчить про обмежену ефективність цих каналів у досягненні молоді аудиторії. Важливим аспектом є також питання впливу підлітків на культурно-дозвіллове життя міста. 56,3% респондентів вважають, що підлітки мають певний вплив, але лише 37,5% вважають, що цей вплив є суттєвим. Тільки один респондент (6,3%) не погодився з цим, вважаючи, що підлітки не мають значного впливу на культурне життя міста. З точки зору культурно-дозвіллевих активностей, респонденти відзначають відсутність ковзанок, музичних зустрічей, дискотек та кіно під відкритим небом. Ті, хто має ідеї щодо покращення дозвілля для молоді, хочуть більше театрів, музеїв та зимових розваг.

Для більшої наочності результати опитування представлені у діаграмах, наведених нижче.

Як часто ви відвідуєте культурно-дозвіллевi заходи у Харкові (концерти, виставки, театральні вистави, фестивали тощо)?

[Копировать диаграмму](#)

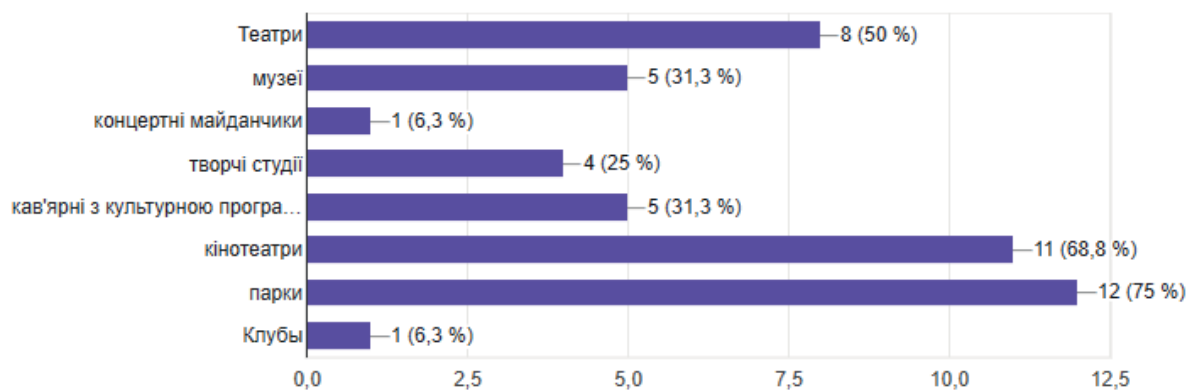
16 ответов

Які культурно-дозвіллевi простори ви відвідуєте найчастіше?

[Копировать диаграмму](#)

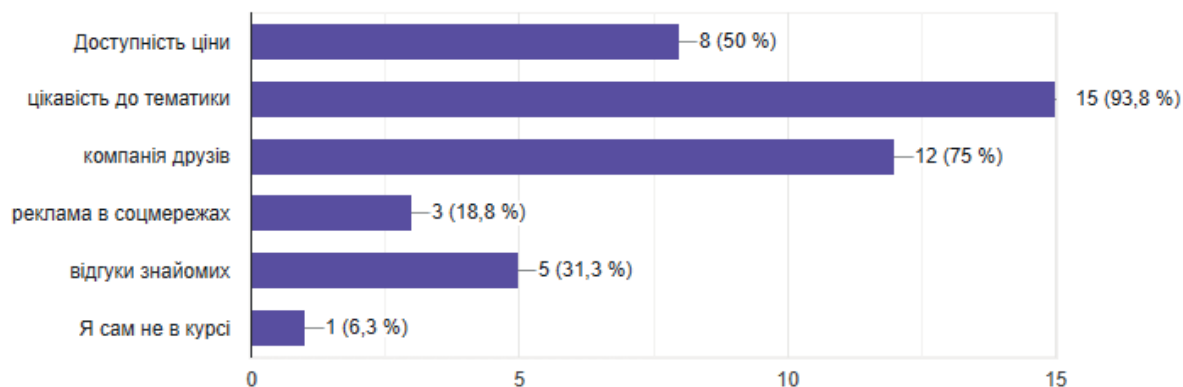
16 ответов

Що найбільше впливає на ваше рішення відвідати той чи інший культурний захід?

[Копировать диаграмму](#)

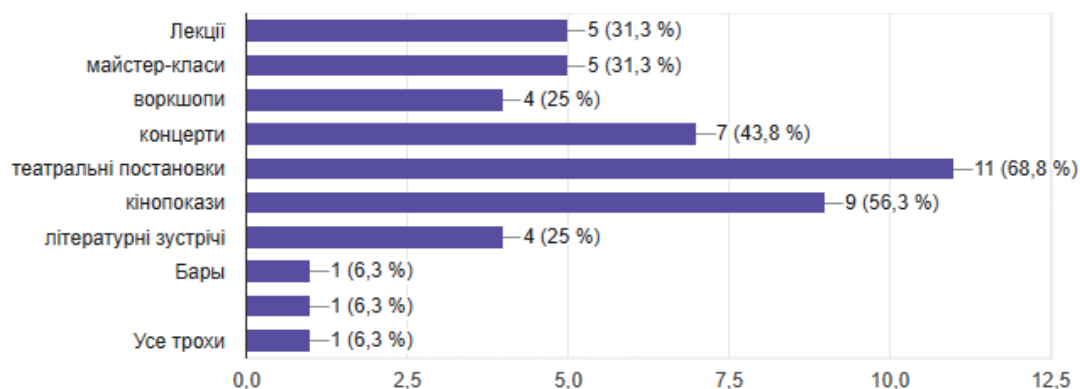
16 ответов

Які формати культурних подій вам найбільш цікаві?

[Копировать диаграмму](#)

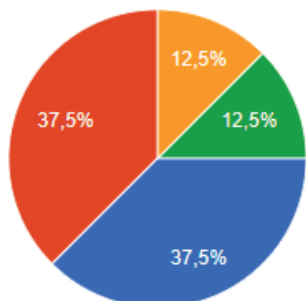
16 ответов

Чи вистачає у Харкові місць, де підлітки можуть цікаво проводити дозвілля?

 Копировать диаграмму

16 ответов

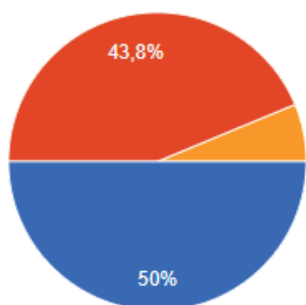

- Так, достатньо
- Так, але хотілося б більше
- Ні, бракує
- Важко сказати

Чи відчуваєте ви труднощі у доступі до культурно-дозвіллевих просторів (наприклад, через вартість, транспорт, відсутність інформації тощо)?

 Копировать диаграмму

16 ответов

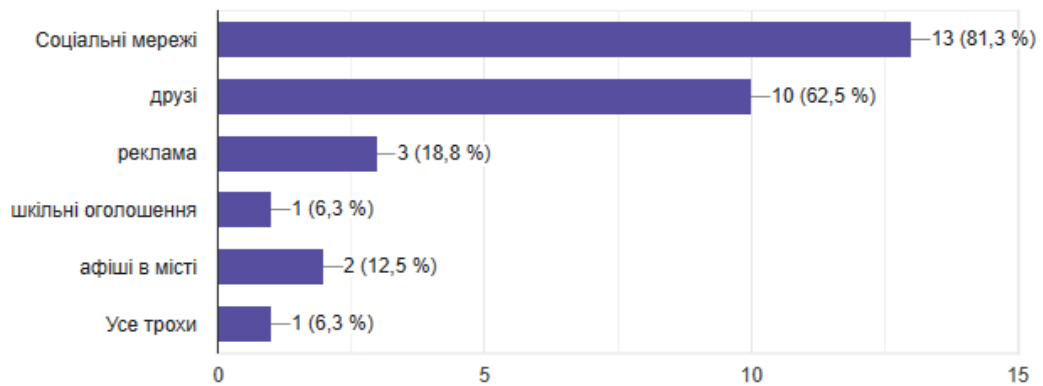

- Так
- Ні
- через відсутність інформації та джерел, де все це можна шукати

Як ви дізнаєтесь про культурні події у Харкові?

 Копировать диаграмму

16 ответов

Чи вважаєте ви, що підлітки мають достатній вплив на культурно-дозвілльєве життя міста?

 Копировать диаграмму

16 ответов

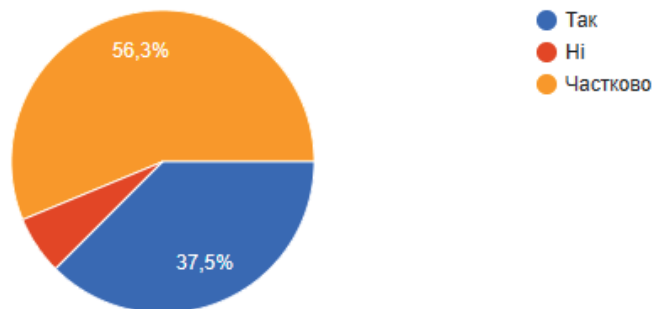

Рис. 2.1. Діаграми з результатами опитування

Таким чином, опитування показало, що Харків має достатню кількість культурних просторів для дозвілля, але існують значні потенційні можливості для покращення, зокрема через розширення вибору активностей для підлітків і вдосконалення доступу до інформації про культурні події.

Для покращення доступу підлітків до культурно-дозвілльєвих платформ в Україні важливо врахувати досвід інших країн, адаптуючи його до місцевих умов. Це включає в себе як інвестування в інфраструктуру, так і створення інклюзивних

та інноваційних програм, які дозволяють підліткам із різними соціальними групами брати участь у культурному житті. незалежно від того, необхідно активно залучати молодь до процесу формування культурних проєктів та ініціатив, що дозволяють створити середовище, яке відповідає їхнім реальним потребам та інтересам.

Висновки до розділу 2.

У другому розділі було розглянуто інноваційні підходи до розвитку культурно-дозвіллевих просторів для підлітків у місті Харкові, що є важливим аспектом у формуванні комфортного урбаністичного середовища та сприяння соціальній активності молодого покоління. Дослідження підтвердило, що потенціал таких просторів у Харкові є значним, адже місто має розвинену культурну інфраструктуру, велику кількість освітніх установ, активну молодіжну спільноту та зростаючий попит на сучасні формати дозвілля. Однак, ефективне використання цього потенціалу вимагає продуманих підходів до створення молодіжних платформ, які відповідали б сучасним викликам і потребам підлітків.

Аналіз сучасних трендів у створенні молодіжних культурних просторів у Харкові засвідчив зростаючу популярність інтерактивних і гібридних форматів, що поєднують мистецтво, освіту, технології та соціальні ініціативи. Важливим є розвиток відкритих майданчиків, де підлітки можуть не лише проводити дозвілля, а й брати участь у творчих та навчальних програмах, реалізовувати власні ініціативи та проєкти. Серед ключових тенденцій також спостерігається орієнтація на екологічність, інклюзивність і цифровізацію, що дозволяє зробити такі простори доступними для ширшої аудиторії та відповідати глобальним тенденціям урбаністичного розвитку.

Вивчення практичного досвіду інших українських міст дозволило виявити як позитивні приклади створення культурно-дозвіллевих просторів для підлітків,

так і низку викликів та проблем, з якими стикаються ініціатори подібних проєктів. Серед основних труднощів – недостатнє фінансування, відсутність довгострокових стратегій розвитку, а також обмежена залученість молоді до процесу планування та управління такими просторами. Крім того, у багатьох випадках культурні та дозвілєві ініціативи є фрагментарними та нестабільними через відсутність сталої підтримки з боку місцевої влади та бізнесу.

Водночас є низка позитивних прикладів, які можуть бути адаптовані для Харкова. У деяких містах України успішно функціонують молодіжні хаби, креативні центри та арт-резиденції, що пропонують підліткам можливість не лише проводити вільний час, а й отримувати нові знання, розвивати свої таланти та реалізовувати соціальні й культурні ініціативи. Використання таких практик у Харкові може значно покращити ситуацію, якщо поєднати їх із сучасними урбаністичними підходами, новими технологіями та активною участю громадянського суспільства.

Таким чином, розвиток культурно-дозвілєвих просторів для підлітків у Харкові потребує комплексного підходу, що включає не лише створення фізичних локацій, але й впровадження сучасних концепцій управління, залучення громади та використання інноваційних методів фінансування. Важливу роль у цьому процесі має відігравати співпраця між місцевою владою, громадськими організаціями, бізнесом та самими підлітками, що сприятиме формуванню стійкого, інклюзивного та творчого середовища для розвитку молоді.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження культурно-дозвільних просторів для підлітків в українських містах можна зробити низку важливих висновків. Культурно-дозвільна комунікація є чинником формування особистості підлітків, оскільки вона ускладнює розвиток соціальних, емоційних та інтелектуальних навичок, а також дозволяє молоді отримати своє місце в суспільстві. Культура і дозвілля мають великий вплив на розвиток особистості, через участь у різних культурних заходах підлітки можуть не тільки розширити свої горизонти, але й впливати на формування суспільних цінностей. Аспекти формування інтересів підлітків, такі як активність у творчих групах або залучення до організованих дозвільєвих програм, прямо пов'язані з доступом до культурних просторів та можливостями, які вони надають.

З аналізу сучасного стану культурно-дозвільних просторів в українських містах стало очевидно, що існуючі об'єкти не завжди відповідають потребам підлітків. Багато міст все ще стикаються з проблемою недостатньої кількості таких просторів, а також відсутністю інфраструктури, яка б підтримувала активне культурне дозвілля молоді. Проблеми недостатньої кількості просторів для підлітків ускладнені також соціальними бар'єрами, зокрема обмеженим доступом до таких просторів через фінансові або інші соціальні труднощі. Це питання потребує більшої уваги з боку органів влади та громадських організацій.

У той же час зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків показує наявність успішних моделей, які можуть бути адаптовані до українських реалій. Створення молодіжних культурних платформ, що ґрунтуються на інклюзивності, демократичному доступі та креативних підходах, дозволяє підліткам не лише займатися дозвіллями, але й активно долучатися до процесів формування культурної ідентичності. Інноваційні підходи в організації таких просторів, включаючи використання цифрових технологій, гнучкість у

підходах до залучення молоді та створення безпечного середовища для самовираження, сприяють розвитку нових форм культурного дозвілля.

З огляду на це, перспективними напрямками розвитку культурно-дозвільних просторів для підлітків в Україні є: покращення інфраструктури культурних центрів, залучення молоді до організації цих просторів, створення умов для рівного доступу до культурних послуг для всіх верств населення, зокрема для підлітків з обмеженими можливостями. Необхідно також посилювати співпрацю між державними органами, приватними ініціативами та громадськими організаціями для створення більш доступних і різноманітних культурних платформ. Програми, що включають тренди сучасного дозвілля, повинні бути адаптовані до актуальних молодіжних потреб та інтересів, а також надавати можливість для професійного зростання, навчання та розвитку творчих здібностей.

В цілому, культурно-дозвільні простори є елементом формування культурної ідентичності підлітків, і розвиток цих просторів в Україні має стати одним з пріоритетних напрямків у соціальній політиці. Системна підтримка таких ініціатив дозволяє створити максимально сприятливі умови для більш широкого залучення підлітків до культурного життя, розвитку їхнього творчого потенціалу та соціальної адаптації у сучасному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бережний О. В. Теорія і практика культурно-дозвіллевої діяльності. Київ: Наукова думка, 2019. 300 с.
2. Богданова Л. С. Сучасні підходи до формування культурних просторів для молоді. Дніпро: Ліра, 2020. 215 с.
3. Боровик В. П. Молодіжні культурні платформи у світі та Україні. Львів: Сполом, 2021. 250 с.
4. Бойко В. І. Культурно-дозвіллеве середовище: основи організації та управління. Харків: Основа, 2018. 352 с.
5. Грабар Н. Г. Соціологія культури та дозвілля : методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 90 с.
6. Грищук А. Р. Організація культурно-дозвіллевої діяльності підлітків в сучасних закладах культури : навчальний посібник. Харків : ХДАК, 2020. 135 с.
7. Гречанюк І. О. Культурно-дозвіллева діяльність підлітків: соціальний аспект. Київ: Літера, 2022. 310 с.
8. Данилевський М. Б. Теоретичні і методичні засади організації дозвілля : навчальний посібник. Полтава : ПУЕТ, 2015. 112 с.
9. Дьяків М. Л. Культурне дозвілля як фактор розвитку особистості підлітка. Харків: Прапор, 2020. 220 с.
10. Євдокимова Т. М. Молодіжні культурні ініціативи: організація та управління. Київ: Наукова думка, 2017. 180 с.
11. Жук В. І. Інноваційні підходи до розвитку культурних просторів для підлітків. Дніпро: Вид-во ДНУ, 2018. 280 с.
12. Іванова О. А. Культурно-дозвіллевий потенціал українських міст. Львів: Світ, 2019. 270 с.

13. Коваль Л. В. Тренди культурно-дозвілєвого розвитку для підлітків. Чернівці: Мудра книга, 2018. 240 с.
14. Козак І. П. Культурно-дозвілєві простори як важливий елемент розвитку молоді. Харків: Південний, 2017. 230 с.
15. Колісник Т. М. Формування інтересів підлітків через культурно-дозвілєву діяльність. Київ: Академія, 2019. 260 с.
16. Кочубей Н. В. Культурно-дозвілєва діяльність дітей у просторі сучасного «дорослого» суспільства : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 256 с.
17. Кулініч А. Г. Інноваційні технології в організації культурних просторів для молоді. Львів: Країна, 2020. 190 с.
18. Литвин Ю. І. Молодіжні культурні платформи: міжнародний досвід. Одеса: Вид-во ОНУ, 2019. 250 с.
19. Масол Л. М. Організація культурно-дозвілєвої діяльності молоді : монографія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. – 210 с.
20. Мельник С. В. Культурне дозвілля підлітків: тенденції та проблеми. Київ: Просвіта, 2021. 275 с.
21. Міщенко О. В. Соціокультурні процеси в молодіжному середовищі. Дніпро: Наука і освіта, 2020. 320 с.
22. Нечипоренко В. І. Сучасні підходи до організації культурних просторів для підлітків. Харків: Платформа, 2018. 210 с.
23. Нікітченко О. М. Молодіжні культурні центри: аналіз та перспективи розвитку. Львів: Вид-во ЛНУ, 2020. 230 с.
24. Окушко Т. О. Формування світоглядної позиції підлітків у дитячому оздоровчому таборі : монографія. Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2021. 98 с.
25. Олійник М. В. Теоретичні аспекти культурно-дозвілєвих просторів для підлітків. Київ: Українська академія, 2017. 300 с.

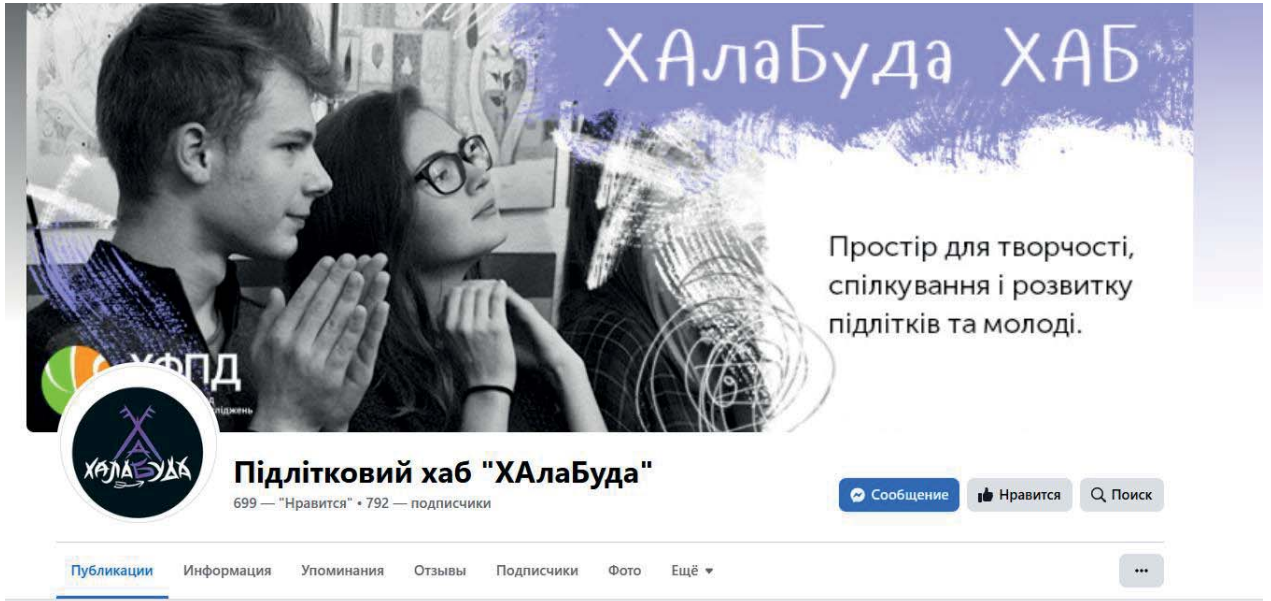
26. Петрова Т. С. Культурно-дозвіллеві платформи для молоді в умовах глобалізації. Чернівці: Букрек, 2020. 210 с.
27. Подрезова Н. В. Інтеркультурна комунікація в молодіжних культурних просторах. Харків: Вид-во ХНУ, 2021. 240 с.
28. Прокопенко О. І. Соціальні ініціативи у сфері дозвілля молоді: досвід Харкова // Молодь і ринок. 2023. 4. С. 82–87.
29. Руденко А. В. Культурно-дозвіллева діяльність як інструмент соціалізації підлітків. Київ: Наука і освіта, 2019. 280 с.
30. Савченко В. С. Культурно-дозвіллеві програми для підлітків: теорія і практика. Дніпро: Ліра, 2020. 225 с.
31. Сергєєва Н. В. Теоретичні засади супроводу позитивного спілкування підлітків із сімей вимушених переселенців : монографія. Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2018. 104 с.
32. Симоненко О. М. Роль культурно-дозвіллевих просторів у розвитку підліткової особистості. Київ: Молодь, 2018. 230 с.
33. Ситник Л. О. Культурні центри для молоді в Україні: сучасний стан і перспективи. Чернівці: Букрек, 2021. 210 с.
34. Сокурянська Л. Г. Дозвіллеві практики сільських і міських підлітків: порівняльний аналіз // Український соціум. 2018. № 4. С. 70–79.
35. Стратегія розвитку молодіжної політики України на 2021–2030 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.10.2021 р. № 1235-р. Київ, 2021. 48 с.
36. Ткаченко В. В. Молодіжні культурні простори: сучасні тенденції та виклики. Київ: Видавничий дім, 2020. 240 с.
37. Український культурний фонд. Річний звіт за 2022 рік. Київ : УКФ, 2023. 150 с.
38. Усенко Т. М. Молодіжні культурні платформи як соціальні інститути. Дніпро: Видавництво університету, 2021. 260 с.

39. Федорова І. В. Соціальна роль культурно-дозвіллевих просторів для підлітків. Львів: Видавничий дім, 2020. 250 с.
40. Федорова О. В. Культурно-дозвіллеві практики молоді в умовах війни // Вісник Харківської державної академії культури. 2023. № 63. С. 135–144.
41. Флегонтова Н. М. Педагогічна організація культурного дозвілля школярів : навчальний посібник. Київ : Педагогічна думка, 2018. 150 с.
42. Хмара О. І. Дозвілля у молодіжній масовій культурі : монографія. Одеса : Астропринт, 2021. 178 с.
43. Черняк О. Ю. Культурне дозвілля підлітків: організація та управління. Київ: Вища школа, 2021. 270 с.
44. Шевцова С. В. Молодіжна культурна діяльність в умовах цифровізації. Київ: Літера, 2022. 310 с.
45. Шевченко Л. В. Культурно-дозвіллеві інновації для підлітків в Україні. Дніпро: Видавництво університету, 2020. 300 с.
46. Яковенко Н. В. Зарубіжний досвід організації культурних просторів для підлітків. Харків: Видавничий центр, 2019. 220 с.
47. Adams, R. Youth Cultural Spaces in Europe. London: Routledge, 2019. 280 p.
48. Bailey, L. The Role of Cultural Activities in Adolescent Development. New York: Springer, 2018. 320 p.
49. Barnett, S. Youth and Cultural Identity. Oxford: Oxford University Press, 2017. 220 p.
50. Brown, J. Cultural Youth Platforms in Global Cities. London: Cambridge University Press, 2020. 240 p.
51. Clarke, J. Social Dynamics in Youth Cultural Spaces. Chicago: University of Chicago Press, 2021. 210 p.
52. Coates, E. Youth Culture and the Arts: Global Trends. Los Angeles: Sage Publications, 2019. 250 p.

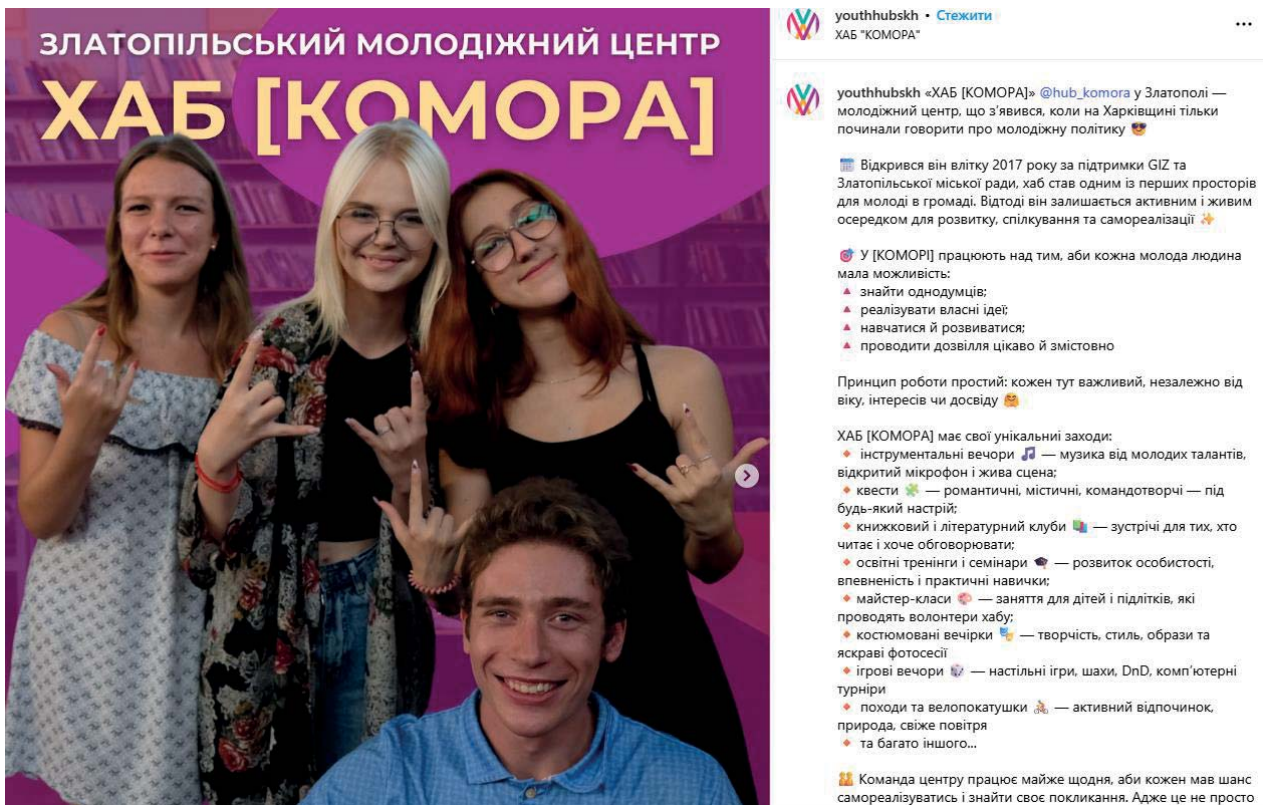
53. Davis, S. *The Impact of Cultural Spaces on Adolescent Development*. London: Routledge, 2020. 230 p.
54. Ferris, L. *Innovations in Youth Cultural Platforms*. New York: Columbia University Press, 2020. 270 p.
55. UNICEF. *Situation Analysis of Children and Youth in Ukraine*. New York : UNICEF, 2022. 104 p.

ДОДАТКИ

Простори для підлітків в Україні

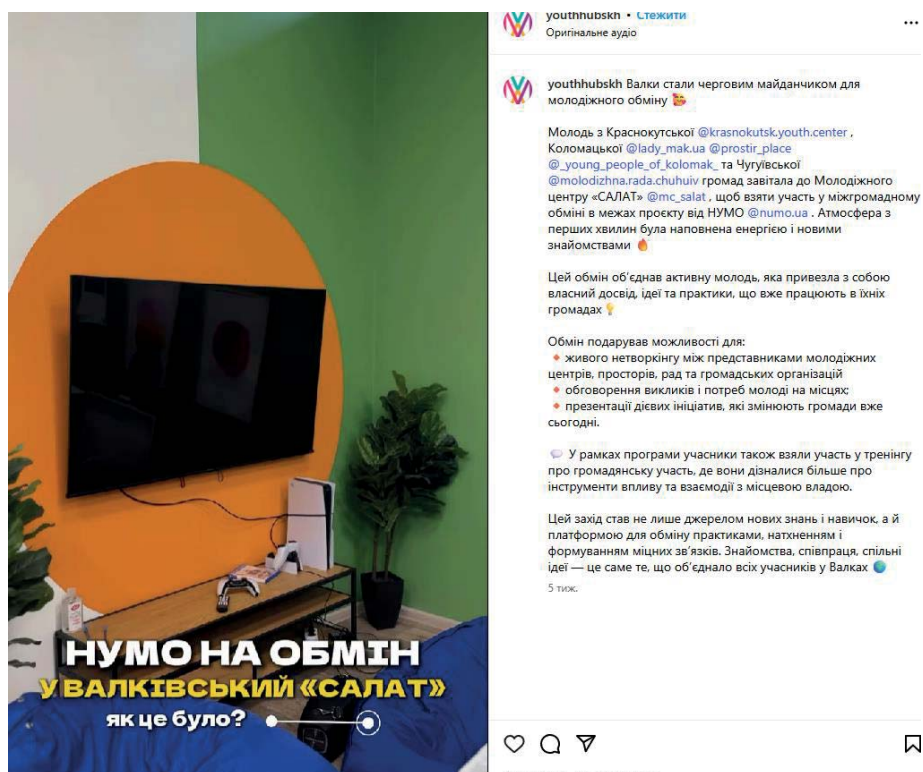
Джерело: https://www.facebook.com/halabudahub/?locale=uk_UA

Джерело: https://www.instagram.com/hub_komora/

Джерело: <https://www.instagram.com/molod.centr.loz/>

Джерело: <https://www.instagram.com/krasnokutsk.youth.center/>

учасницьки · **СІМЬМИ**
КЗ "Молодіжний центр" Берестинської міської ради

youthhubskh · Гарна новина!
Ми запускаємо нову рубрику — про молодіжні центри, хаби і простори у Харківській області 🎉

Тепер ви зможете ближче познайомитися з кожним із них та дізнатися про цікаві факти їхнього створення та діяльності. Все це буде на наших сторінках, тож час вже натиснути на ту блакитну 🌐 кнопку під описом акаунту, аби не пропустити багато цікавого 😊

Комунальний заклад «Берестинський молодіжний центр» — найстаріший у нашому переліку, адже він відкрився ще у далекому 1994 році 🥰

Так-так, це правда, а ви думали, що молодіжний центр — це щось дуже сучасне. Звісно тоді молодіжна робота мала здебільшого гуртковий вигляд, але з роками і змінами в законодавстві цей центр також переоформатувався та зазнав великих змін. Зараз він працює у форматі вільного дозвілля 😊

📍 Тут можна: подивитися кіно, заспівати в караоке, пограти у теніс, більярд, настільні ігри, провести чаювання, відвідати концерти місцевих гуртів, потанцювати на дискотеці, завітати на арт-майстерню «Простір ідей», клуб української мови «Мова:UA», спортивні тренування «Фітнес Банда», доєднатися до музичного клубу, читачького клубу «Нечитуну», а також взяти участь у різних тренінгах і культурно-розважальних програмах 🎉

Берестинський «Молодіжний центр» відкритий для абсолютно різної аудиторії, тут кожен зможе знайти для себе щось цікаве 🎉

Хочете дізнатися про нього ще більше? Переходьте на сторінку МЦ та дізнавайтесь про інший цікавий контент — @molodizhka.kr

12 тис.

Джерело: <https://www.instagram.com/molodizhka.kr/>

Уява

Хей!

ми команда проекту Уява

uyavaprostir · **Підписатися**
Харьков

uyavaprostir Хей, ми команда проекту Уява! ❤️

Наша зграя складається з різних елементів: серед нас є волонтери, які допомагають цивільним та військовим. Ті, хто працює з дітьми і ті, хто вчиться у школі. Музиканти, акторки та актори, ті, хто осідлали слова і опанували цифри. Культурні менеджерки, тренерки, фасилітаторки і навіть один філософ. Але нас об'єднує те, що нам усім у підлітковому віці хотілося мати свій простір, щось затишне та безпечне. Де була би можливість робити щось прикольне, ставити будь-які питання про себе та світ навколо.

І ми впевнені: це ще більш необхідно, коли в твоїй країні війна, друзі виїхали, улюблене місце зачинилося, і частина звичного світу рухнула. Як це все вивозити і знаходити у чомусь сенс — задачка з зірочкою.

Тому ми створили Уяву. Це простір для підлітків 12–21 років, але якщо ти підліток в душі — приходить теж, доки на вході не перевіряємо 😊

У нас регулярно відбуватимуться події, воркшопи, зустрічі про різне:

123 отметок "Нравится"
2 дней назад

Добавьте комментарий...

Опубликовать

Джерело: <https://www.instagram.com/uyavaprostir/>

